

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

VYDÁVÁ FARNOST SV. VÁCLAVA V LETOHRADĚ

Ročník XXX

Červenec - srpen 2021

číslo 7 - 8

Hle, večer přichází na křídlech mlčení!
Mlčení se snáší přes hory, přes plný okraj
řeky,
Až do samého ticha Všehomíra!

Hle, večer přilétá na křídlech mlčení!
Ztište hlasy nevole a naslouchejte hlasu ml-
čení!
Milióny plamenů planou ve hvězdách, aby
oslavily Jeho.
On je ve vás!

Vylovte mlčení z nitra svého, přiložte je na
své rány a zacelte je!
Naslouchejte večernímu mlčení, naslouchejte
tichu Všehomíra,
Naslouchejte tlukotu srdce Božího!

indická večerní modlitba

Není velkých věcí

Není věcí velkých krom těch co jsou malé
a nic není důležitější než nedůležité
jako když matka ve smrtelné nemoci
šeptala tam ve spíži je pro tebe hrst cukrlat
Anna Kamińska

Úvodem

Potkávají nás věci pěkné i zlé. Dobří lidé při koronaviru hned obětavě pomáhali. Teď svou pomoc okamžitě nabídli postiženým na jižní Moravě. Ale vedle toho potřebujeme stále roz-
poznávat klíčové politické úkoly a nepřehlédnout závažná nebezpečí.

Chceme si udržet svobodu a vrátit se k prosazování a dodržování lidských práv ve světě. Udržet se mezi těmi, kteří demokracii budují. Neprodat se diktátorům a neprohloupit mož-
nost svobodných voleb.

Jak to, že se naši milí předkové tak málo poučili z války? Co si o tom myslíte? Jak to, že tři
roky po válce volili partaj, která otevřela nacistické mučírny, v nichž mizeli nevinní souse-
dové - zbytek elity, která přežila válku? (Elita je vždy likvidována první.)

To, že prezident nectí zákony, ústavní zvyklosti, nehájí české zájmy, nechává se ovlivňovat
špatnými poradci, neřeší těžkosti občanů, nemá svědomí slušného člověka – to je pravda,
ale příčinou je naše druhá špatná volba téhož prezidenta. Prohlédneme prázdnotu libivých
slibů podvodných a mocichtivých chvástalů?

Budeme se před letošními volbami radit s lidmi chytřejšími, než jsme my, nebo s hloupěj-
šími?

Léta se ptám mládeže: „Kdo z vás by byl rád byl učitelem, starostkou, varhaníkem, dobrým
manželem a tátou, hodnou babičkou, zdravotní sestrou, dobrým člověkem ...?“

Co v dětech probouzíme, k čemu je vedeme, jaké hodnoty vyznáváme? Čeho si na nás mo-
hou děti vážit? /v

PŘEDPOJATOST

Ruská bezostyšná agrese v srpnu 1968 (došlo
by k ní patrně dříve nebo později i bez hor-
livého přičinění zdejších komunistických pa-
cholků, kteří sesmolili zvací dopis) dokázala
zpusťit celou českou psychiku. O stavech
bezmoci, zoufalství, ponížení, zbabělosti už
byla napsána spousta slov, ale důsledků bylo
mnohem více – a byly stejně katastrofální.
Včetně strašné předpojatosti, která deforma-
vala generaci vyrůstající za „normalizace“.
Brežněvovi a Husákovi vděčíme mimo jiné
za to, že cokoliv bylo sovětské – a bohužel
i ruské - smrdělo a hodilo se nejlépe tak k
pohrdání. Kvůli Brežněvovi a Husákovi jsme
se rusky ve škole učili s odporem a nedoká-
zali jsme si všimnout, jak nádherná je to řeč.
Kvůli nim mnohým trvalo hodně dlouho,
než dobrovolně otevřeli Čechova, Tolstého,
Dostojevského a Gogola a úžasem otevřeli
taky ústa nad tou silou. Vždyť nám v mládí
nechtal ani boršč! Snad jen vodka, ten rus-
ký nástroj na zničení Evropy, jak kdysi na-
psal Jan Balabán... A teď je to tady bohužel
znovu. Kvůli Putinovi budeme muset svým
dětem možná zase vysvětlovat banality: že
Sorokin je strhující spisovatel, pelmeně chut-

nají výtečně a Malkin hraje ohromný hokej.
Ty hrozné předpojatosti, které v lidech po-
chopitelně rostou a pustoší jejich soudnost,
ty jsou posledním, nenápadným, ale těžkým
důsledkem imperátorské nezřízenosti tako-
vých tvorů, jako je Brežněv nebo Putin.

Petr Hruška

Kdosi se ptal prof. Hanse Künga: „Pokuší-
te se rozkývat Petrovu loď?“

Ten odpověděl: „Ne, snažím se jen pomoci
lidem víc milovat Ježíše.“

Úkolem této doby je osvobodit křesťanství
od klerikalismu, ritualismu a legalismu.

Antonín Mandl

Svoboda slova, předpokládá řeč soudného
člověka, jinak by svoboda neměla smysl.

Jan Sokol

Pane premiére, povím Vám malé tajemství.
Ten Brusel, to jsme my. Členské státy. Ta pra-
vidla, která Vám osobně nevyhovují, jsme si
nastavili my. Nikoliv Brusel. A my, členské
státy chceme kontrolovat, jak je s dotacemi
nakládáno, protože to jsou naše peníze.

JSME JEHO PŘÍBUZNÍ, PLNÍME-LI BOŽÍ VŮLI

Jako by se Ježíš nikomu úplně nehodil do krámu. Jedni říkají, že se pomátl na rozum, jiní na něj posílají kontrolu, davy jej pronásledují jako VIP uzdravovatele, který nemá čas se ani najíst.

Celé to nakonec vyústí v podivné tvrzení, že ten, kdo činí vůli Boží, je mu bratrem, sestrou i matkou (srov. Mk 3: 20-35).

Jistě, mohli bychom se při četbě nedělního evangelia zabývat otázkou Ježíšových pokrevních bratrů (apoštol Pavel o nich píše dokonce o téměř dvacet let předtím, než vzniklo Markovo evangelium; protestanti s tím nemají problém, katolíci s odkazem na Ježíšovu hebrejsko-aramejskou kulturu hovoří o bratrancích.) Také bychom mohli projednat téma satana a démonů nebo si zaspokulovat nad „věčným hříchem“, o kterém Ježíš hovoří v souvislosti s rouháním proti Duchu Svatému.

Odpovědi, které mě přesahují

Necítím se však kompetentní, abych se k těmto tématům vyjadřoval, ale hlavně (a upřímně) mě moc nezajímají. Někteří lidé by chtěli přesně vědět, jak je to s dogmatickým tvrzením o panenství Panny Marie před porodem, při porodu i po něm, nakolik jsme skutečně ohrožováni ďáblem, zda vůbec existuje peklo a jestli v něm opravdu někdo je. Rozumím těmto otázkám, ale odpovídat na ně mě jaksi přesahuje.

V dnešním textu jde přece o něco zcela jiného. Jde o to, kým Ježíš je a s čím vlastně přichází. Jak to, že jej davy nechápu, svým nejbližším dělá „ostudu“ a náboženské autority té doby si na něj přicházejí zakleknout? Ježíš sice již od počátku evangelního vyprávění vyhání zlé duchy, ale zároveň působí velmi podvratně, a to jsme se dnes dostali teprve ke třetí kapitole. A už na konci první kapitoly uzdravenému z malomocenství řekne: „Ukaž se knězi a přines obět za své očistění – jim na svědectví!“ Kdopak to jsou, ti oni? Mezitím už stačil nezodpovědně odvést od rodin několik mladých mužů a upoutat pozornost veřejnosti. Ve vzduchu tušíme konflikt, který naplno propuká ve druhé kapitole. Ježíš nad ochrnutým člověkem v očích mnohých rouhavě prohlásí „synu, odpouštěj se ti hříchy“, což samozřejmě vyvolá nesmírné pohoršení zákoníků. Mezi své učedníky pak povolá celníka! Horšího člověka si už snad vybrat nemohl, a s jemu podobnými kumpány dokonce jí a pije! Právě k takovým prý přišel! Navíc odmítá púst a opakovaně porušuje posvátné příkázání soboty, dva hlavní pilíře židovské zbožnosti i národní a náboženské identity. Je toho vlastně dost na to, aby byl považován za pomateného nebo – v horším případě – dokonce spřízněného s ďáblem!

UJEL NÁM DALŠÍ VLAK

Někteří lidé nás okouzlí svou lidskostí. Někteří jsou nekosteloví, jiní jsou z jiných církví. Už v bídách válek jsme nahlédli ubohost náboženské nesnášlivosti, kterou rozdmýchávali hloupí duchovní na obou stranách vůči těm, kteří nepatřili do jejich církve. V tlaku minulého režimu jsme také stáli o každého šlechetného člověka. Ale jak tlak polevil, někteří naši lidé se opět začali pokládat za lepší křesťany. - Jednou budou překvapeni, až zjistí, že Ježíš nebyl katolík.

Dávno jsme měli roz-

Náboženství obětí a strachu skončilo

Ježíš je co do vnitřního pochopení jeho osobnosti dnešním textem – alespoň v mých očích – charakterizován dvěma tématy. Jednak je tím, kdo zvěstuje absolutní odpuštění, k jehož vnitřnímu uvědomění člověka přivádí Duch Svatý. Rozumím tomu ve smyslu toho, co říkal svatý Hilarius: oko má sice schopnost vidět, ale teprve díky světlu je tato jeho schopnost uvedena do pohybu. Člověk je „capax Dei“, tedy je schopen pojmut Boha, ale teprve díky Duchu je tento hluboký aspekt jeho identity aktivován. Existence v odpuštění Božím, tedy toto naše radikální zasazení v milosti dané již tím, že jsme se narodili, se v Duchu stává realitou, kterou popřít by bylo stejně nesmyslné jako popřít světlo slunce. Je tedy těžké se rouhat proti Duchu Svatému a být vinen věčným hříchem, neboť spíš než jako hříšník by se člověk choval jako nějaký blázen.

Tím druhým tématem je otázka Boží vůle, jejíž zachovávaní nás činí Ježíšovým bratrem, sestrou i matkou. Co je Boží vůle?

Na tuto otázku nejraději odpovídám slovy: „Nevím, nejsem Bůh.“ Mohu se odkázat pouze na to, co o věci říká Ježíš, jemuž o nic jiného než o vůli Boží nejde. Chceme-li ji poznat, můžeme ji odečíst z Ježíšových slov, skutků a postojů, a těch se za ony tři krátke Markovy kapitoly nabízí víc než dost.

Nejkrásnější zkratkou této reality jsou pro mě Ježíšova slova ze sporu o púst: „nové víno do nových měchů“. Boží vůli je pro mne přijetí toho, že jsem radikálně milován a že mě to má proměnit v radikálně milujícího člověka podle Ježíšova vzoru. Náboženství obětí a strachu skončilo a staré měchy je proto třeba hodit do propasti zapomnění.

Ladislav Heryán

poznávat, co je podstatné. Bůh má na mnoho věcí jiný názor než já a přesto o mě stojí. Ekumenismus jsme měli dávno vyřešit (František si povzdech, že teologové - zakládající si na svém studiu, složených zkouškách, titulech a fakultách - se spolu dohodnou až den po „posledním dni“). Už dávno jsme měli pracovat na mezináboženském dialogu – neboť bez něj nebude na zemi mír.

V Německu jsou i v tomto dialogu dál, v Berlíně začali stavět „Dům Jednoho“, který bude sloužit k modlitbám křesťanů, muslimů i židů. Projekt vznikl před deseti lety z iniciativy faráře Georga Hoberga, rabína Andrease Natchamy a imáma Kadira Saniho.

Šéf Spolkového sněmu Schäuble mluví o „místu tolerance a otevřenosti“, na němž se setkávají spiritualita a rozum. „Chceme otevřeně vnímat duchovní perspektivy, druhých ve vzájemném respektu - aniž bychom si přitom sami nárokovali zcela reprezentovat židovství, křesťanství a islám“.

Starosta Berlína Michael Müller zdůraznil, že pro nenávisť, násilí, antisemitismus i islamofobii, rasismus a podněcování k nenávisti není ve svobodné německé společnosti místo. Berlín se hlásí k toleranci a otevřenosti vůči světu.“

Cihlovou stavbu vysokou 46 metrů navrholo berlínské architektonické studium Kuehn Malvezzi na základech někdejšího kostela sv. Petra, který byl za 2. světové války poničen a za komunistického režimu v Německé demokratické republice byl zbourán.

Ke stavbě je zapotřebí 47 milionů eur (1,2 miliardy korun). Spolková vláda přispěje 20 miliony eur. Deset milionů eur přislíbila spolková země Berlín. Ostatní náklady pokryjí dary a příspěvky.

CÍRKEV JAKO BEZPEČNÉ MÍSTO z vysílání Proglasu 16. června 2021

Německý jezuitský kněz Hans Zollner patří k výrazným protagonistům boje proti zneužívání v katolické církvi. Vede Centrum pro ochranu dětí při římské papežské univerzitě Gregoriana.

Ve vysílání řekl:

„Nejdůležitější je naslouchat oběti, aniž by přitom zaznívala nějaká obhajoba církve či agresora, aniž by zaznívaly pochybnosti o tom, zda je pravda, co ten člověk říká. Na druhé straně oběti zneužívání nepomůžou, když i já začnu plakat a budu sklíčený. Traumatizovaná osoba potřebuje oporu. Jde o určitou vyváženost dobré empatie – to znamená, že naslouchám, oceňuji, že oběť hovoří, soucítím s ní i v hněvu, vzteku, smutku, obvinění, velkém zármutku a sklíčenosti. Neodtahuji se od spáchaného zla, nezlehčuji je, se soucitem naslouchám zneužitému. A na druhé straně nejsem přemožen krutostí a nevysslovitelností toho, co slyším.

Je pochopitelné, že oběti oznamují zneužívání až po několika letech, protože své trauma a ponížení dlouho zpracovávají. Navíc jim povětšinou nevěří ani jejich blízcí a často je obviňují.

S dobrým řešením případů zneužívání přišla rakouská církev. Vytvořila komisi z odborníků a osobností veřejného života, nezávislou na katolické hierarchii. Je třeba, aby církev přestala zachraňovat svou pověst krytím pachatelů. To ještě více ponižuje oběti.

Chápu, že v postkomunistických zemích, kde

REZIGNACE KARDINÁLA

Mnichovský arcibiskup Reinhard Marx 5. 6. 2021 nabídl papeži odstoupení z úřadu mnichovsko-freisingského arcibiskupa.

(V r. 2013 byl Františkem jmenován do rady osmi kardinálů, která měla papeži pomoci s reformou církve. V letech 2014 - 20 vedl Německou biskupskou konferenci.)

Marx v dopise papeži svůj krok zdůvodnil nedostatečným vypořádáním církve se skandály kolem sexuálního zneužívání.

Napsal, že na sebe chce vzít svůj díl odpovědnosti za „katastrofu sexuálního zneužívání církevními funkcionáři v uplynulých desetiletích, protože církev při zpracování těchto událostí ocitla se na mrtvém bodě. Vyšetřování v uplynulých deseti letech ukázalo mnoho osobních selhání a administrativních omylů, ale také institucionální nebo systémové vady církve.“

lidé pokládali církev jako nositelku svobody, je obtížné připustit, že v církvi dochází nejen ke zneužívání, ale i dalším negativním věcem. Ježíš nepřišel, aby povolal spravedlivé, ale hříšníky. Tím neomlouváme páchaní zla. Máme být pravdiví, poctiví a čestní. Pak nám lidé spíše odpustí, než když budeme vše skrývat a vždycky jen vydáme malý kousek pravdy. Sdělíme-li veřejnosti pravdu, ačkoli je bolestivá, a jasně pojmenujeme, kde došlo ke zločinu, lze doufat v určité porozumění i ze strany veřejnosti. Jestliže se vymlouváme, ukazujeme prstem na druhé, pak to je vždycky jen horší. Skandál je větší, pokud ho hned na začátku nepojmenujeme.“

Ze zprávy iniciované samotnou katolickou církví v r. 2018 v Německu vyplynulo, že duchovní v zemi v letech 1946 až 2014 zneužili nejméně 3 677 lidí. Více než polovina obětí bylo do 13 let a téměř třetina z nich byli ministranti.

Letos další zpráva o sexuálním obtěžování vynesla na světlo mnoho podobných případů v arcidiecézi se sídlem v Kolíně nad Rýnem. Vatikán tam vyslal na konci května inspekci.

František rezignaci R. Marxe nepřijal.

Napsal mu: „Dále pokračujte v duchovní obnově církve, ovšem stále jako arcibiskup mnichovský a freisingský“, a poděkoval německému kardinálovi za jeho odvahu. „Musíme převzít odpovědnost jako jednotlivci i jako společenství. Tváří v tvář tomuto zločinu nemůžeme zůstat lhostejní. Celá církev je v krizi kvůli zneužívání. Uvědomit si pokrytectví ve způsobu života z víry je milost a první krok, který musíme udělat. Předsevizetí ke změně života, aniž bychom se sami vydali všanc, ovšem nikam nevede.“

Proč

Vůbec ne proto že mlčíš
vždyť mluvíš vším
ne že Ty snad nejsi –
já sama nejsem stonásob
ne snad že jsi daleko
těžší je spatřit to blízké
Jenomže nevidomé jsou ruce
a srdce přišlo v hrdle

Anna Kamińska

ROZHOVOR S PAVLEM BRATINKOU

Lidové noviny oslovují osobnosti, jež něco prožily a něco dokázaly, a ptají se na základní otázky života:

V čem vidíte smysl života?

Věříte v Boha?

Věříte v posmrtný život duše člověka?

Co byste vzkázal mladé generaci?

Pavel Bratinka se narodil 14. března 1946 v Bratislavě. O sobě vypráví: „Otec Slovák, matka Češka. Celá rodina smýšlela československy. V r. 1952 se rozvedli, já žil s matkou v Praze. Vystudoval jsem Fakultu jaderné a technické fyziky na ČVUT. V r. 1968 jsem odjel na roční stáž do atomového ústavu v Delftu v Nizozemí, kde jsem vypracoval diplomovou práci. V listopadu 1969 jsem se vrátil do Prahy a o rok později jsem se stal inženýrem. V r. 1974 mi bylo znemožněno obhájit kandidátskou práci z důvodu politické neangažovanosti. Pak jsem pracoval jako technický úředník, do r. 1981, pak jsem byl na hodinu vyhozen pro politickou angažovanost na nesprávné straně. Důvodem bylo „přechovávání a rozmnožování materiálů útočících na vedoucí úlohu KSČ“. Rok jsem pak pracoval jako uklízeč v pražském metru a nakonec do závěru r. 1989 jako topič v Metrostavu. V prosinci 1989 jsem spolu-

zakládal Občanskou demokratickou alianci (ODA), v r. 1990 jsem byl zvolen do české části Federálního shromáždění za Občanské fórum, pod kterým ODA kandidovala. Od 1993 jsem byl náměstkem ministra zahraničních věcí, o tři roky později ve druhé vládě Václava Klause ministrem bez portfeje. V r. 1998 jsem vystoupil z ODA a odešel do soukromé sféry. Do r. 2017 jsem pracoval ve firmě Eurooffice Praha–Brusel, která pomáhá podnikům při tvorbě a implementaci legislativy EU. Dnes se angažuji v charitě.“

Žije v Praze. Od roku 2006 působí ve správním radě Nadace Divoké husy, která je unikátní českou neziskovou organizací. Pomáhá těm, kteří chtějí sami aktivně pomáhat, motivuje směle kreativní lidi a šíří filantropii. Je zakladatelem projektu Villa Vallila, provozujícího

komunitní dům pro postižené lidi v Červeném Újezdě u Votic. Se svou ženou Václavou Zimovou se oženil v roce 1976 a mají čtyři děti: Lucii, Terezu, Ondřeje a Petra.

V čem vidíte smysl života?

Smysl mého života nelze oddělit od smyslu života a existence všeho mimo mne. Oni druzí a ono druhé mělo a má podíl na mém vzniku a životě – a zároveň sám nepřetržitě okolí ovlivňuji. A smysl tohoto ohromného celku se teprve tvoří – není hotov, neboť čas stále běží. Pokud bych přijal myšlenku, že v tom a v tom ten smysl je, pak bych nutně sám sebe od spoluúčasti na probíhajícímu vytváření smyslu celku odřízl. Tím ale neblahé důsledky nalezení definitivního smyslu života nekončí. Různé ideologie nabídku definitivního smyslu života opakovaně činí a mnoho je těch, kteří ji přijali a přijmou. Pak ale představa ztráty nalezeného smyslu jejich života je pro ně nesnesitelná. Dějiny podávají ponuru zprávu o tom, že taková lidé nemají žádné zábrany konat nelidské činy v masovém měřítku, pokud to vyžaduje stvrzování či obrana přijatého životního smyslu. Takže odpovím paradoxem: Nechcete-li, aby váš život byl jedním škodlivým nesmyslem, odolávejte pokušení si myslet, že jste smysl svého života našli.

Věříte v Boha?

Nemohu pochybovat o tom, že mimo mne existuje určité uspořádání světa, a tudíž nějaká vůle, aby tomu tak bylo. Uznat existenci takovéto svrchované mocnosti (Boha) se mi jeví jako požadavek zdravého rozumu. Zároveň mi připadá nad slunce jasné, že vedla-li tato vůle ke vzniku lidí, kteří se vyznačují rozumem a diskriminací mezi dobrem a zlem, mezi krásou a ošklivostí, pravdou a nepravdou, pak zdroj oné vůle musí tuto diskriminaci obsahovat. V tom je nám tedy podoben, a proto tvrzení křesťanské zvěsti, že my sami jsme obrazem Božím, se jeví jako logický závěr. Katolické dogma o Nejsvětější Trojici sděluje, že Bůh je dokonalým společenstvím – Boha Otce, Syna a Ducha Svatého. Pluralita bytostí rovných navzájem je tak povýšena na základní princip světa. A tak když Kristus vyzval lidi, aby se milovali navzájem tak, jak je on miluje, vyzval je tím k tomu, aby se člověk k člověku choval tak, jak se k sobě chovají Bohové uvnitř Trojice, tedy božsky! Pokud věřit v Boha znamená brát tuto výzvu vážně, pak se snažím být věřící.

Věříte v posmrtný život duše člověka?

Věřím v život věčný. Nevěřím jen v nějaké přízračné vegetování zbytků lidského vědomí a paměti, čemuž se bohužel pod pojmem posmrtný život většinou rozumí. Věřím v budoucí vzkříšení celého mého já v těle.

Co byste vzkázal mladé generaci?

Dnes vidíme kolem sebe chlapce a dívky, jak suverénně používají mobily. Kolik z nich si ale položilo otázku, jak je možné, že něco takového existuje? Co všechno museli lidé v minulosti podstoupit, aby dnes existovalo know-how potřebné k jejich výrobě? A kdo byli ti lidé a kolik jich bylo? Odpověď je jasná: nekonečné miliony. A co museli podstoupit: v naprosté většině nudné učení a memorigování či stále se opakující práci v továrnách a laboratořích. To je moje první sdělení: za své dnešní životy, za dnešní úroveň vděčíme předchozím generacím. Za jejich trpělivost snášet úmornou nudu učení a práce. Má-li mít lidstvo budoucnost, pak musí existovat dostatečný počet lidí ochotných snášet úmornou nudu učení a práce. Na to vždy pamatujte! Mnoho se dnes mluví o svobodě a lidských právech. O svobodě a právech jednotlivce. Tyto pojmy však mají smysl jen tehdy, pokud člověk není sám. Vždyť jaký smysl by měla svoboda projevu na opuštěném ostrově? Se svobodou shromažďovací je tomu obdobně. Svobodné volby – jistě! Od rána do večera, každý den můžete hlasovat. Ale volit koho a do čeho? A jak se to má s právy? Vezměme si právo na práci. Na tom ostrově můžete pracovat od rána do večera – nikdo z vás nemůže udělat nezaměstnaného. Budete ale pracovat zadarmo. Právo na vzdělání – kdo by ho vám měl poskytovat? Právo na zdravotní péči – kdo by vás měl ošetřovat? Všechna tato práva jsou nesmyslem, pokud není na druhé lodi uvalena povinnost pro vás pracovat. Bez

PAPEŽ PIUS XII.

*Rozhovor Evelyny Fingerové
s Prof. Hubertem Wolfem 19. 6. 2020*

Němci už v šedesátých letech vyřkli nad Piem XII. zničující ortel – bylo to osvobozující pro ně samotné.

Pane Wolfe, v Itálii je Pius XII. ještě dnes uctíván jako světec. Jak je to možné?

Italové v něm spatřují ideál papežství: Říman v čele římskokatolické církve. Skutečně to byl asketa, který se dovedl prezentovat. Když na Řím padaly bomby, přijel autem do zasažené městské části a postavil se doprostřed trosek. Mimo to ho mnozí uctívají jako zachránce židů.

Víme, že veřejně neprotestoval, když nacisté v roce 1943 vyklidili římské ghetto. Týden po razii byla většina z nich mrtvá. Pius XII. krátce nato vyhlásil církevní azyl, díky němuž byly zachráněny tisíce židů; 4500 jenom v Římě. Proženi před branami Damašku?

Jeho pozitivní působení je každopádně nesporné. Pius XII. dal otevřít kostely, kláštery i samotný Vatikán, aby židy ukryl. A pověřil německého pátera Pankráce Pfeiffra, aby jednotlivým pronásledovaným poskytl konkrétní pomoc průsmyky nebo vodními cestami. Ale v jakém rozsahu Pius XII. pomáhal,

existence společnosti ta práva neexistují. Můžete je mít teprve ve společnosti, ale čím více jich budete vyžadovat, tím větší povinnosti budou na vás uvaleny. Nenechte se odradit od tvorby, od navazování vztahů, od práce na projektech jen proto, že některé se nepodaří dovést a že ty, které se podaří realizovat, začnou po nějaké době upadat a přes nejlepší snahu se je nepodaří zachránit. V okamžiku, kdy zažijete zklamání, musíte se připravit na pokušení přijmout postoj, že vše je marnost. Mobilizujte svoji duši a postavte se tomuto pokušení.

Co by lidé měli dělat a umožňovat druhým? Svobodně klást otázky, hledat a nabízet ty správné odpovědi. Myslím tím podstatné otázky – co je pravdivé, co je rozumné, co je dobré, spravedlivé, krásné. A samozřejmě co je vtipné! Společnosti, státy, celé civilizace by měly být posuzovány podle toho, nakolik v nich mohli lidé beze strachu toto provádět.

LN, 21.6. 2021

budeme vědět teprve tehdy, až projdeme prameny vatikánských archivů.

Někteří historici říkají, že v Itálii bylo díky církevnímu azylu zachráněno tolik židů jako nikde jinde.

To si upřímně řečeno nemyslím. Musíme si položit otázku, co se dělo např. na Slovensku. Domnívám se, že díky intervenci Svatého stolce v zemi, kde je v úřadě ministerského předsedy katolický kněz, bylo zachráněno velmi mnoho židů. Ale o čem takové číselné srovnání vůbec vypovídá? Vždyť v debatě o spoluvíně Vatikánu už bylo použito tvrzení: Kdyby Pius XII. proti holokaustu hlasitě protestoval, ohrozil by sám sebe a nemohl by pomoci tisícům jiných – jeho mlčení zlato! Tento závěr je ale nesprávný.

To znamená, že Němci plánovali nejen obsazení Vatikánu, ale i papežovo zatčení. Ano, bylo mnoho důvodů, proč byl Pius XII. tak váhavý. A byly důvody, proč ho po smrti v samotném Izraeli oslavovali jako dobrodince židovského národa.

Mezi jinými Golda Meir.

Ale to nás odvádí od otázky, proč papež hlasitě neprotestoval proti holokaustu.

Pro Němce je to papež, který mlčel, aby chránil svou církev. Zbabělý Náměstek z dramatu Rolfa Hochhutha.

Po smrti Pia XII. v roce 1958 byl zpočátku úsudek o něm velmi pozitivní. Teprve po Hochhuthově divadelní hře v roce 1963 se z něho stal Hitlerův papež. V Německu se pak stalo něco, co Hochhuth jistě nezamýšlel: papež se náhle stal obětí beránkem německého selhání. Lidé v 60. letech začínali zpracovávat vlastní rodinnou historii a Němci teď mohli tvrdit: Ano, když ani Kristův náměstek na zemi hlasitě neprotestoval, co jsme mohli dělat my?

Působí na Němce papežova spolovina ještě dnes osvobozujícím způsobem?

V každém případě nemohu o Pia XII. přednést přednášku, v níž bych Náměstka nezmínil. Debata se polarizovala. Apologeté brání papeže za každou cenu, protože si přejí jeho svatořečení. Polemici ho líčí jako Hitlerova stoupence. Klade-li historik otevřené otázky, má to těžké. Jednou v Mnichově po představení Náměstka jsem se pokusil ukázat, kde měl Hochhuth pravdu a kde fabuloval. Ale slzy diváků mi nedaly šanci argumentovat.

Ve Vatikánu se dodnes vážně tvrdí, že Hochhuth byl placeným agentem KGB nebo nějaké jiné tajné služby.

To považuji za nejvýš nepravděpodobné. Hochhuth byl tehdy v Římě a měl informace zevnitř. Pravděpodobně mluvil i s kritickými lidmi z kurie.

Než se stal papežem, byl Eugenio Pacelli dlouho nunciem v Německu, od r. 1917 do r. 1929. Jaký to na něj mělo vliv?

Velmi silný! Právě to jsme na univerzitě v Münsteru dvanáct let zkoumali. Mohli jsme editovat on-line šest tisíc zpráv, které Eugenio Pacelli z Německa do Říma posílal. V jednom dlouhodobém projektu jsme se tímto mužem zabývali každý den. Pro je-

ho jednání v druhé světové válce vidím dva rozhodující prvky. Zaprvé jeho trauma z kulturního boje. Pacelli přišel v roce 1917 do země, jejíž katoličtí biskupové byli stále ještě vystrašení bismarckovským obdobím. Biskupské stolce i farnosti byly prázdné, takže katolíci umírali, aniž by se jim dostalo svátostné útěchy. Pacelli shledával, že církev se nechala mylně zatáhnout do sporu s německou říší a nemohla už plnit svůj pastorační úkol. Z toho vyvozoval, že je třeba zachovávat nadstranickost a neutralitu.

A druhé trauma?

Pacelli měl v roce 1917 prosazovat v Mnichově mírovou iniciativu tehdejšího papeže Benedikta XV. Papež otrěsený válkou na západní frontě s použitím nervově paralytických zbraní chtěl přivést válečné mocnosti k jednacímu stolu. Avšak schopný diplomat Pacelli neuspěl. Svátý stolec se v závěru mírových rozhovorů ve Versailles neúčastnil, protože Angličané řekli, že Řím je strana. Italové řekli, když není přítomný Svátý stolec, jsme ze hry. Němci řekli, že Svátý stolec je vůči Francouzům příliš vstřícný. Francouzi řekli, že je příliš vstřícný k Němcům. Pacelliho závěr: nikdy už se nebudeme politicky vměšovat. To ho poznamenalo i během druhé světové války.

Nebyl Pacelli vždycky typem diplomata?

Ano, diplomat a právník. To vidíme jasně na jeho diplomatických zprávách z nunciatury. Píše-li něco kritického, přeracovává a uhlazuje to tak dlouho, dokud se to Svatému Otci v Římě nezdá přijatelné. Osobní sekretář jednou charakterizoval oba papeže, Pia XI. i XII. takto: Pius XI. byl vulkán, který jste museli brzdít, aby neřekl příliš mnoho; Pia XII. naopak postrkovat, aby řekl veřejně aspoň něco.

Pokoušel se Pacelli svého předchůdce, který byl v úřadě do února 1939, v jeho úsudku o Němcích uchlácholit?

Ne, tak daleko Pacelliho moc nesahala. Např. v roce 1937, když Pius XI. přijal ve Vatikánu hosty z Belgie, řekl spontánně: „Duchovně jsme všichni Semité.“ Takže katolíci jsou v základě Židé. Když to Pacelli slyší, pokouší se to diplomaticky uhladit. Ale bylo těžké sebevědomého Pia XI. usměrnit.

Pacelli označil v roce 1924 národní socialismus přece jen jako „nejnebezpečnější herezi naší doby“.

Ano, a také musíme říci, že Pacelli pro známou encykliku Pia XI. Mít brennender Sorge proti národnímu socialismu sestavil většinu textů. Ale ve srovnání obou papežů byl ten zdrženlivější. Pius XI. prosil v roce 1938, půl roku před svou smrtí, americké a kanadské biskupy, aby přijímali židovské studenty z Německa. Vlastnoručně píše, že patří k téže „rase“ jako náš Spasitel Ježíš Kristus.

Spravdivě musíme říci, že Pius XI. zemřel dřív, než vypukla válka a začalo masové vyvražďování židů. Nezažil už ani německé okupanty v Římě.

Jeho nástupce Pius XII. se přirozeně musel nacistů obávat mnohem víc. Zazněla tak jeho

osudová věta: Jsme tu nejdřív pro nám svěřené katolíky, a pak teprve pro židy.

Strach vyvolával i komunismus.

Ano, to se stále podceňuje. Oba papežové ostatně znali komunismus nejen z Marxovy teorie. Achille Ratti, tedy Pius XI., byl během říjnové revoluce nunciem ve Varšavě. Zažil masakry kněží a řeholnic, ničení kostelů a klášterů. Pacelli zase zažil v Mnichově Republiku rad, když na nunciaturu vtrhli levicoví revolucionáři a přiložili mu, jak sám řekl, „pistoli k hlavě“. Komunismus znamenal pro oba papeže život ohrožující moc. Hitler se jim ze začátku jevil jako menší zlo, jakýsi druh německého Mussoliniho.

Po zpřístupnění vatikánských archivních dokumentů k období Pia XI. v roce 2006 jste učinil několik mimořádných objevů. Jeden z nich budí snad největší pozornost: že Pacelli po smrti Pia XI. zničil jeho už vytištěný list proti totalitarismu.

Pius XI. chce v únoru 1939 učinit poslední naléhavou výzvu k míru. Pak onemocní a zemře. Jeho camerlengo Pacelli zničí všechny nezveřejněné texty zesnulého pontifika. Dokonce i štočky.

To byl jeho úkol. Zašel přesto příliš daleko?

Vyjádrím se až poté, kdy budeme dokumenty k Piu XII. znát. Co bylo dosud přístupné, končilo dnem smrti předchůdce. To, co se zpřístupňuje teď, začíná prvním dnem nového pontifikátu. Bude trvat ještě roky, než se všechno zpracuje.

Jak jste dokázal obsadit při otevření archivu sedm ze třiceti archivních míst pro své badatele? Musí být člověk obzvlášť pravověrný katolík?

Ne! Býval jsem ve vatikánských archivech už jako student. A můj tým si dvanáctiletým badáním o Pacellim získal důvěru archivářů. K tomu patří i to, že usuzujete nepředpojatě.

Jak smí být člověk kritický vůči Vatikánu, chce-li tam badat?

Absolutně kritický. Archivy jsou buď přístupné, nebo přístupné nejsou. Jsou-li přístupné, tak jsou přístupné. Žádná cenzura se nekoná.

Začátkem března jste byl v archivech týden předtím, než musely zavřít kvůli koronaviru. Během té krátké doby jste našel už několik neznámých písemných žádostí od židů. Tuší jste, že byl papež osobně informován i o masových vraždách?

Věděli jsme už, že 27. září 1942 dostal papež osobně informaci o nějaké důležité věci – ale nevíme, o čem přesně se jednalo. [Pozn. red. Tyto písemnosti v oficiální 11 svazkové vatikánské edici dokumentů vydaných k období druhé světové války chybí.] Teprve když jsme viděli tyto prameny, mohli jsme si už známé dokumenty dát do správných souvislostí. Papež věděl o nejhorším. Otázka je, zda tomu věřil.

Co si myslíte Vy?

Domnívám se, že ano. Neboť ve svém vánočním poselství jen o dva měsíce později si hořce posteskl, že statisíce lidí jsou vydány

napospas smrti jen na základě svého původu.

Toto vánoční poselství z roku 1942 bylo už ve své době hodnoceno velmi rozporuplně. Jedni byli vděční za to, že papež promluvil tak zřetelně. Druzí byli zděšení, že promluvil tak nezřetelně.

My už jsme v archivu našli místo, kde musel ležet Piem XII. korigovaný koncept tohoto vánočního poselství. Kdybychom ho měli, mohli bychom zkoumat, zda papež třeba neškrtl slovo „židé“. Bohužel ten dokument chybí, očividně byl odstraněn.

Jste nejen církevním historikem, nýbrž i knězem. Jak vám bylo v tomto prvním „archivním týdnu“ s těmi částečně otrěsnými nálezy?

Snažím se být otevřený pro pravdu a stále znovu se nechávám korigovat historickými prameny. Ale co nás – mě a můj tým – hluboce deprimovalo, bylo tolik písemných žádostí. Každý z nás přečetl určitě pět, šest, sedm dosud neznámých dopisů, v nichž židé mezi rokem 1940 a 1945 papeže úpěnlivě prosili, aby jim zachránil život. Popisují svoji bezzvýchodnou situaci a snažně prosí o pomoc. Jistě jsou to poslední dokumenty, které tito lidé zanechali. Když čtu, jak byly v Rumunsku ještě živé děti házeny do masových hrobů, kde se udusily pod mrtvolami dospělých, jde mi z toho mráz po zádech.

V devadesátých letech ztroskotala židovsko-katolická komise historiků ve Vatikánu na židovském protestu. Jak dnes vnášíte do své práce židovský pohled?

Zaprvé jsme dohodli spolupráci s židovskou vysokou školou v Heidelbergu. Zadruhé jsem byl deset let při Německé biskupské konferenci v komisi pro vztahy katolické církve k židovství. Stále znovu jsem potkával ty, kteří přežili holocaust, a ti mi říkali: Až budou přístupné archivy, musíte zjistit, proč papež jednal tak, jak jednal. V rozhovorech s židovskými kolegy, s rabíny i s předsedou ústřední rady jsem cítil, jak je pro ně nepředpojaté zpracování těchto dějin důležité. Spatřuji náš nejdůležitější úkol v tom, že lidem, jejichž památku chtěli nacisté vymazat, vrátíme jejich tvář.

Je pro Vás tento rozporuplný, váhavý papež tragickou postavou?

Rád na tuto otázku odpovím, když mi dáte deset let na prohledání archivů. Doba před rokem 1945 je přitom stejně důležitá jako období po něm. Úsudek o Piu XII. se odváším vydat teprve nakonec.

On sám napsal ve své poslední encyklice: „Ó Bože, buď mi milostiv!“ Bylo to výrazem lítosti?

I o tomto bych rád soudil až nakonec. To, že archivy zůstanou zavřené až do léta, je pro nás katastrofa, protože až do léta jsme mohli v sedmi lidech badat. A bude to vůbec možné na podzim? Přitom je dost otevřených otázek na to, abychom celý náš plně vytižili ještě na deset let. I vůči tomuto papeži musíme být spravedliví.

H. Wolf je profesorem církevních dějin na univerzitě v Münsteru.

NAD RAKVÍ JIŘINY ŠIKLOVÉ

Projev pana Petra Pitharta

Dnes nás ještě jednou Jiřinka jako obvolala... Tak jsme tady. Znáte jej, snad všichni tady, Jiřinin dívčí hlas: já jenom vobvolávám mančaft... jak jsi na tom, chlapečku... dobrý?, tak čau, vopatruj se, a kdybys věděl o někom věděl, kdo je na tom blbě, dej mi vědět, chlape...

Tak mnohé z nás obvolávala Jiřina nejen v posledním covidovém roce. Jak se to jmenuje, to obvolávání? Starost o bližní, vpsledu práce na stmelování společnosti. Na soudržnosti národa - to byl pro Jiřinu celoživotní imperativ. Starala se o ty na kraji společnosti, o staré lidi, matky v tísní, o Romy, uprchlíky z Čechy, i o ty bez papírů, o všechny, kteří na tom nebyli dobře. I k tomu Babišovi se vnutila do auta, když se kajícně vydal směr Lety, po dalším jeho trapném výletu do našich dějin, aby ho po cestě přesvědčila, takže vláda, v níž držel kasu, nakonec přece jen ten prasečák vykoupla.

V oněch letech, kdy zrovna drhla schody, psala empaticky laskavé a vtípné knižičky pro školu a dům, co třeba s popletenou babičkou, s dědou, který už nechce žít, co s dcerou, se kterou mlátí puberta? Psala to ovšem pod cizím jménem, žádnou slávu z toho neměla, akorát lidé potřební si o ty rady - do života i smrti - mohli ruce utřhat.

To bylo také svolávání mančaftu, akorát anonymního. Udržování duševního zdraví národa. Přičemž vám/nám ještě opatrovala duchovní, intelektuální potravu, abychom si nezoufali a hlavně abychom nezhloupili, když moc zabouchla všechna vrata a ucpala okna, svět měl zmizet, ale my byli pořád hladoví po čtení. Byl jsem u toho, svědčím, byly toho metrky a metrky četby, nakonec snad i nějaká tuna... Však to také trvalo roky. Nejdříve bylo třeba dostat ven rukopisy našich lidí, co tu nic nesměli. Pak teprve, po čase, přišly knihy a časopisy narozené z těch rukopisů. Ten maximálně riskantní provoz obstarávala Jiřina od roku 1977 se svými lidmi po léta. To byl pořádný mančaft, to dychtivé čtenářstvo, o které se Jiřina starala, to byl „národ“, jeho nepoddajná část, který by jinak zhloupl víc, než se to za normalizace stalo.

Jiřina udržovala po celou tu dobu řadu z nejdůležitějších komunikačních spojení špiček domácí opozice a exilu, to bylo z důvodů takřkajíc politicko - hygienických naprosto podstatné, a přitom jen a jen nevděčné. Jiřina ani nemohla podepsat Chartu 77, to až v roce 1989, protože pašování a podepisování petic či protestů jsou dvě docela různé věci, které se vylučují.

Jiřina také sama psala do samizdatových a exilových periodik - vždycky pod jménem nějaké české řeky - Vltava, Otava, Nežárka... A tak vyschlou českou duchovním krajinou protékaly řeky a říčky a osvěžovaly ji nesentimentálním, povzbudivým hlasem realistické české socioložky. Měla svůj vlastní styl, svá témata. Psala tak říkajíc „vod rány“.

Programově nesentimentálně. Kromě jmen českých řek se však Jiřina jmenovala také Kateřina, Kate, Kathy. To bylo pro nejužší okruh zasvěcenců - konspirátorů doma i ve světě...

Měla nejen hluboké sociologické vzdělání, ale, co bylo důležitější, sociologickou intuici. Sociologickou imaginaci. A tak za normalizace přišla s veledůležitým pojmem, pojme-

nováním, který vlastně ospravedlnil národ: nebyli tu jen disidenti a masa přizpůsobených. Byla tu i šedá zóna, obětaví, také stateční lidé, kteří přikládali ruce k dílu národní úzdravy, kteří akorát z těch či oněch důvodů nic nepodepsali. Byli jich tisíce a byli stejně stateční jako disidenti. Bez nich by veřejně prohlášení disidenti byli sotva poloviční. To šedá zóna rozšiřovala všechny možné písemnosti, udržovala informační spojení, sbírala peníze pro potřebné, přinášela expertní hlediska do chartovních dokumentů.

Dnešní mainstreamová publicistika a někdy i zbrklá historiografie tento pojem, šedá zóna, zásadně přeznačily ve prospěch oportunistů čekajících na svou příležitost. Z disidentu se tak stalo izolované společenství podivínů a ze společnosti beztvárá konformní masa. Ten posun, to přeznačení, to je alibismus těch, kteří odvolávají prý na „totáč“, za kterého se přece nemohlo dělat vůbec nic.

Měl jsem tu čest, milá Jiřinko, s tebou spolupracovat přes padesát let. Prokecali jsme spolu větší půlku života. Jiřina - svědčím - byla živá, vnímavá, citlivá žena, napojená na sociální nervy národa. Za tvou extrovertností, Jiřino, a často hranou cyničností byla skryta právě citlivá duše vnímavé ženy.

Poslyšte o její neohroženosti: za situace, jakých byly desítky: Jednou spojení se světem na západ od nás nějak drhlo, a ty jsi se rozhodla k riskantnímu kroku: šla jsi, kam se nesmělo, na ambasádu. Na švédskou. Ne za tmy do bytu diplomatů, ale z nějakých důvodů tenkrát rovnou na ambasádu. Sotva jsi vylezla z basy. Rozhodli jsme se, její přátelé, kteří jsme o ni měli strach, tomu nějak zamezit: vymysleli jsme si, že na jednom z výsledků se kohosi z nás policajti jakoby rafinovaně zeptali, jestli si Jiřina barví vlasy: což by mělo být jasné varování, že oni všechno vědí, protože Jiřina na tu ambasádu chodila v paruce. Jiřina tehdy poprvé lehce zbledla, že vše je prozrazeno, ale za pár dní na nás triumfálně vletěla: na to vám, vy blbečkové, nenaletím, není to pravda, nevědí to, to jste si vy vymysleli, jede se dál... Nevím, jak to bylo, vím jen, že každý jiný by se po takovém

varování sesypal. Jiřina se sesypala na nás. Její odvaha nebyla dána především od přírody, nižším prahem citlivosti ke strachu, jak se říká. To jsou u Jiřiny jen zavádějící slova. Prahy máme nastavené různě ne od přírody, ale hlavně podle ochoty něco obětovat. A teprve takováto ochota k obětem stanoví pořadí hodnot. Aby hodnoty, dnes tak omílané, evropské, křesťanské a bůhvíjaké, nebyly jen hala bala naplněným vozíkem verbálního zboží jako v supermarketu. Méně strachu byla ve skutečnosti ochota k větší oběti, není to věc citlivosti nebo necitlivosti nervů, ale vztahu k blízkým i vzdálenějším, kteří tvoří národní společenství.

Ovaha byl obětovaný strach, jakým máme plus minus všichni. Kdyby se tenkrát, když se Jiřina ocitla ve vězení, na nejvyšších úrovních mezi námi a západním světem něco za něco nevyměnilo, nevíme dodnes co to bylo, Jiřina by seděla ještě v jednadvadesátém. Dostala by tenkrát za ten zadržovaný karavan plný čtení ve dvojitých podlahách, dveřích a stropu klidně deset let. Ale i ten karavan, celá řada karavanů se přičinila, že před uplynutím trestu přišel listopad. 89. Ten příběh dává smysl, a smysl je to, oč každému z nás, i všem dohromady jde. Jiřinin život, okřídleně plný bojů, dává smysl.

Byla to čistá služba, těžká služba - Jiřina sama byla zcela bez ambicí. V Thomayerově nemocnici byla dlouhá léta k dispozici lékařům, pacientům i lékařské vědě. Vrátila se pak na fakultu, kde v pětadesátém založila sociologická studia. Pak, po dvaceti stojatých letech bylo třeba udělat další krok, aby sociologie dostala praktický smysl. Založila katedru sociální práce. Oslovovala tak v úhrnu jak horní intelektuální patra společnosti, tak i sociální přízemí a suterény. Aby to dohromady dávalo společnost, národ - ten nejšířší obsáhlutelný mančaft. To je zřetelně masarykovská logika - praktická etika, užitá sociologie.

x

Jiřinko, obklopena pravnuočaty, vnoučaty, dětmi a rodinou, mnoha přáteli, veškerým mančaftem, opouštíš nás, abys vždycky zůstala v paměti jako - jako kdo? Jako the cat who never sleeps, jak tě kdysi s obdivem nazval torontský historik - bohemista Gordon Sklilling, jeden z tvých spolupracovníků. Kate bylo její konspirativní jméno. Kate, kat - kočka: Tedy kočka, která nikdy nespí. Nespí a nebojí se. Nespí, protože žije spíše pro druhé než pro sebe.

Budeme ti, milá Jiřino, posílat zprávy o tom, co se tu děje, vždycky ti na tom záleželo. Doufám, že otevřenou poštou, jiná že nebude už nikdy potřeba. Vždyť ty jsi tento náš otevřený svět pomáhala stvořit: Svět smyslu a vzájemné solidarity. Soucitu a účinné pomoci. Ironie a lásky. Vtípu a někdy i vzteku. Neokázalé ochoty k oběti.

Víme, že toho máš k práci hodně i tam nahore, tak si aspoň chvíli odpočiň, Nežárko, Kateřino, Jiřinko.

Bud' s Bohem.

SMRT SE DÁ PŘIHOSTIT

Poslední rozhovor s Jiřinou Šiklovou
Michal Plzák, Lucie Vopálenská

Měla zvláštní energii, trochu ničivou, trochu zjitřenou nedávnou smrtí přítele Ivana M. Havla, až se novináři zalekli a navrhli, že přijdou jindy. Šiklová našťestí zvolnila a interview poskytla. Bylo opravdu poslední. Významná osobnost českého disentu a později zakladatelka oboru gender studies zemřela 22. května navečer ve věku 85 let.

V úvodu své knížky *Vyhoštěná smrt se ptáš: „Není to patologické, mluvit o smrti, dokud člověk ještě žije?“ Je, nebo není?*

Není, naopak. Je to základní kritérium přístupu, že jediný živočich, který si uvědomuje konečnost svého života, je člověk. Smrt určuje rozdíl mezi živočichem a živočichem člověkem.

Když tedy děláme, jako že smrt neexistuje, stáváme se zvířátky?

Buď jsme blbí, anebo jsme na úrovni zvířat. Většina kultury pochází z reflexe smrti. Vytěsniť ji je složité, ale někomu se to podaří.

Proč ji vytěsňujeme?

Protože lidi si stále myslí, že budou jenom a jenom žít tak, jak jsou zvyklí.

V dětství jsem viděla hodně mrtvých lidí, žila jsem tady ve středu Prahy v Klimentské ulici a bylo tu na ulici plno mrtvol. V době povstání se tu střídalo, občas tu padla bomba, ale do toho mě rodiče nepouštěli. Běželi jsme do krytu, maminka chtěla být s námi a s tatínkem, který byl lékař. Jiná bába by byla ráda v krytu sama, ale moje matka ne. Mrtvých tam bylo hodně, pak je tahali tady do školy, tam je skládali. Rodiče mi neříkali: „Nedívej se na to, holčičko.“

A jak jsi to jako holčička vnímala?

Určitě ne jako něco, co by bylo tak hrůzné, protože to patří k životu. I když málokdo to zažívá v těch deseti letech. Když přišel Hitler do Německa, Židi před ním utíkali taky do Československa. Přitáhli sem peníze, žili tady a měli možnost ty peníze investovat. Tenhle celý blok postavili. Tatínek říkal: „Tohle patro bychom si mohli koupit.“ A nebyli jsme bohatí, tatínek byl normální lékař. Tak jsem přišla úplně do nového.

Jsi úplně stejně stará jako tenhle barák.

To jsem. A pamatuju se, jak přišli Němci do Prahy. Tehdy se mezi okna dávaly vyvětrat peřiny a jednou maminka říká: „Hele, tamhle někomu spadla peřina.“ Já tam běžím, abych se z okna na tu peřinu podívala, holčička zvědavá, a máma mě srazí k zemi a říká: „Nedívej se, to je pan Klein.“ Z oken baráku skákali Židi. A to byl velký zážitek.

Ten rozhovor má být o smrti, tak bude docela cennej, až umřu, když bude můj poslední.

Pokud bude poslední. Snad se ale ještě nechystáš?

Nechystám.

Už je to osm let, co jsi napsala *Vyhoštěnou smrt*. Byl to od tebe i pokus smrt zkrotit, nebo už jsi ji zkrotila předtím?

Já jsem ji nekrotila, proč? Já tu knížku napsala pro lid obecný.

Psalas jsi tam, že o smrti se má mluvit, protože se tak sníží napětí.

Určitě.

Ale v některých rodinách se tím napětí nejspíš zvýší.

Většina lidí to ututlává: „Prosím tě, dědečku, vždyť ti budeš ještě dvacet let. Ale chlape - co si dáme zítra k obědu?“

Kvůli komu se to zamlouvá?

Kvůli těm blízkým, ale i kvůli těm, co o tom sami takhle mluví.

Vymlouvá se na dědečka, ale nechce sám?

Nemá chuť o tom mluvit.

Kdo nemá víc chuť o tom mluvit?

Ti blbeci středního věku. Starší člověk se většinou smrti nebojí. Buď je věřící, a pak to má vyjednaný, nebo není věřící a ví, že se to holt nějak zvládne. Lidi vašeho věku ale nevědí, jak o tom mluvit. Zatímco dřív každý venkovský farář dovedl o smrti mluvit. A je to velký problém. Pracovala jsem v Thomayerově nemocnici na gerontologii, kde byl jednolůžkový pokoj, takzvaná čtyřka, a tam mne primář často posílal. Na čtyřce lidi umírali.

Jak se stalo, že jsme o tom přestali mluvit?

Protože jsme přestali být orientovaní na náboženství a zároveň jsme se přestali o tyto věci zajímat. Protože přeci „život je nádherný“. Začali jsme se mít moc dobře, předtím si člověk mohl říkat: Mám se tu špatně, budu se mít líp na nebesích. O smrti se začalo mluvit

jako o patologii. Ještě do druhé světové války se lidi ptali: „Kde máš dům a kde máš hrob?“ Ptáte se na to lidi dnes?

Ted' se na to ptáme už několik měsíců každého: „Kde budeš ležet?“

Já to vím. Ve svém hrobě na Olšanech. Tam už je plno předků.

Takže v hrobce?

Ale to není hrobka! Tam bych jen zabírala místo, smrděla a nerozložila se. Hrobka je vyzděná, a proto se tam tělo rozkládá pomalu a musí tam být místo minimálně na dvě rakve vedle sebe. Hrob je jen díra do země a rakve se tam na sebe naskládají. Ale můžete je tam dávat až za pět let, takže moje babička říkala: „Už je to tolik let, tak jsem ráda, že až umřu, tak půjdu na Olšana do hrobu.“ Měla strach, že kdyby umřela dřív, už by se tam nevešla. Vlastně ani nevím, co by se stalo.

Dali byste ji spálit?

Ne, to se tehdy nedělo. Kolem toho roku 1942 to byly výjimky.

Takže ani ty nechceš kremaci?

Ne, půjdu do země. Celý život si platím hrob, tak si tam poctivě shnuju. Viděli jste někdy kremaci? Ty máš totiž v hlavě víc vody, než si myslíš, a když se ta voda zahřeje, tak nebožtík takhle zvedne hlavu. To mně vadí. Navíc říkám, že tělo patří do země, protože tam se rozloží a může se to ještě použít. Kdežto popel je nanic.

Úryvek z rozhovoru je součástí připravované knihy „Pro smrt uděláno“ (živé rozhovory o posledních věcech), kterou na podzim 2021 vydá nakladatelství Kalich.

Milý pane Petře Pitharte,

velice Vám děkujeme za Vaše slova, která jste pronesl na pohřbu Jiřiny Šiklové.

A za vše dobré, které konáte pro naši zemi.

/v

Zázraky

Když kosí zpěv probudí den a ze semínka vyroste strom.

Když hejno čížků ve větvích jabloně uspí v kočárku nemluvně.

Když maminčino náručí tvoji bolest obměkčí.

Když pohlazení vyléčí tvé trápení.

/M

Samota

Žákovi, který se ho neustále na něco vypyptával, Mistr řekl:

„Ve svém nitru máš odpověď na všechny otázky, na jaké si vzpomeneš – jen vědět, jak ji hledat.“

A jindy řekl: „Krajinou ducha se nemůžeš procházet ve světle lampy někoho jiného. Chceš si vypůjčit mou. Radši tě naučím, jak si uděláš svou vlastní.“

Anthony de Mello, SJ

AKTUALITY

Česká křesťanská akademie vás srdečně zve

na **Koncert žesťového kvarteta J. A. QUARTET** v neděli 29. srpna

v 17 hod. v kapli sv. Jana Nepomuckého na Kopečku.

Program: průřez hudebními styly od baroka po 20. století.

Soubor vede Jan Adamec, vstupné dobrovolné.

KULTURNÍ CENTRUM

Předprodej vstupenek v informačním centru tel.: 465 622 092, více informací o akcích na: www.info.letohrad.eu

LETNÍ KINO: Forrest Gump

čt 15. 7. v 21.45 hodin na terase zámku.

Kino je otevřeno hodinu před začátkem.

Občerstvení zajištěno. Vstupné: 100 Kč.

Zábavné odpoledne nejen pro děti

čt 22. 7. od 16. hodiny na terase zámku.

Program:

- v 16 hodin pohádka O kůzlátkách, soutěže a malování na obličej.
- v 18 h. - Staropražští pardálové. Hrají a zpívají nejznámější písně staropražské, lidové a také nejpůvodnější hity Karla Hašlera. Občerstvení zajištěno.

Vstupné: 100 Kč /dětí od dvou let 80 Kč.

Za nepříznivého počasí bude akce v sále ZUŠ.

Pokračuje výstava:

MALÍŘ HYNEK UMLAUF

Výročí 200 let od narození a 170 let od úmrtí.

Otevřeno: po - pá: 8 - 17 hod.

so - ne: 9 - 17 hod.

Vstupné: 30 Kč/20 Kč, 70 Kč rodinné.

ZÁPIS Z PASTORAČNÍ RADY 10.6.

Omluveni: M. Hoffmann, J. Čanda, M. Malá, L. Majvald, V. Marek

Host: p. K. Halbrštát

1. Pan Karel Halbrštát, domlouvání ohledně hraní v Letohradě.

2. Poděkování:

• Panu Josefu Pecháčkovi za dlouholetou službu doprovázení bohoslužeb na varhany

• Monice Vychytilové za organizaci hud. doprovodu při dětských bohoslužbách a děvčatům za jejich službu

• Rodině Hoffmannových za krásný hudební doprovod svatodušní vigilie

• Štefanu Čandovi za zajištění ozvučení kostela při slavnosti bířmování a 1. sv. přijímání, také mu děkujeme za odinstalování topení v orlickém kostele

3. Akce z pastoračního plánu:

ČERVEN

• 5. 6. Poutní slavnost v Červené (Nejsvětější Trojice)

• 11. 6. Slavnost Nejsvětějšího srdce Ježíšova (pátek Letohrad)

• 13. 6. BÍŘMOVÁNÍ (vše zajištěno)

• 20. 6. 1. sv. přijímání dětí ze 3. tříd (vše zajištěno)

• 14. - 28. 6. zmrzlina k ukončení školního roku

• 23. 6. 17:30 farní zahrada: dětská bohoslužba + rozloučení se školním rokem

• 24. 6. Slavnost narození sv. Jana Křtitele (čt, Letohrad)

• 27. 6. Poutní slavnost v Mistrovicích

• 28. 6. Slavnost Petra a Pavla, apoštolů (po - Letohrad večerní, místo úterka)

ČERVENEC

• Prázdninové dopoledne /odpoledne na fare pro maminky s dětmi, zajistí J. Andrášová

• Skautské tábory - bohoslužba na táboře (domlouvají se skauti s p. farářem)

• 5. 7. Slavnost Cyrila a Metoděje (po 7:30 Letohrad)

SRPEN

• 15. 8. Poutní slavnost na Orlici a Šedivci poprosit o spolupráci orlické hasiče, domluví H. Jurenková

• 29. 8. pořádá ČKA koncert na Kopečku (Žesťový orchestr)

4. Stav úprav fary: zadáno zádveří, úprava dveří, p. Jurenka vypracovává architektonickou studii

5. Nástin výuky náboženství ve školním roce 2021-2022, chybí katechetka v Mistrovicích, hledáme možnosti

6. Jak na sbírky na kostely, které jsou v majetku obce, špatná střecha v Mistrovicích, oslovit obec, zajistí B. Novotná

Sbírka na Pastorační aktivity v diecézi - vybralo se 16.146 Kč

7. Svatováclavská slavnost: v jednání divadlo V. Marčíka, na programu se bude pracovat podle situace na podzim

8. Duchovní obnova v adventu 4. 12. pater J. Paseka, postní duchovní obnova 2. 4. 2022, Orlovna, V. Kodet

9. Termíny pastoračních rad: 9. 9., 7. 10., 11. 11., 2. 12.

Zapsala M. Novotná

Ke vzkříšení jsme provodili

3.6. Marii Kaplanovou ze Šedivce, 73 let

14.6. Ladislava Svobodu z Mistrovic, 77 let

Přátelství Boha křtem přijala

26. 6. Metoděj Vencel

Sbírka 20. června na Charitu vynesla

33 092 Kč. Všem dárcům děkujeme.

Jana Andrášová

Sbírka na opravu Kaple v Hůře

Do 31. července mohou zájemci podpořit obnovu Kapličky v Hůře a jejího okolí na účet číslo: 123-4001410237/0100.

Veřejnou sbírku vyhlásila obec Petrovice.

PRÁZDNINY VE STREETU

Taušlova 714, Letohrad

Tel. č.: 731 420 344

Facebook: NZDM Street-Letohrad

Instagram: [nzdm_street](https://www.instagram.com/nzdm_street)

OTEVÍRACÍ DOBA O PRÁZDNINÁCH:

po, út, čt, pá: 10 - 16:30 hod.

st: Individuální konzultace po předchozí domluvě s pracovníky NZDM Street.

5. - 9.7. ZAVŘENO

16. 7. VÝROBA DOMÁCÍ ZMRZLINY

Máš rád zmrzlinu? Chceš vyzkoušet nové příchutě? Neváhej a přijď do Streetu, kde si můžeš vyrobit podle své chuti domácí zmrzlinu.

26. - 27. 7. NAMÍCHEJ SI SVŮJ DRINK

Konečně léto! Horko! Žízeň! Přijď se osvěžit skvělým, nealkoholickým drinkem, který si vyrobíš podle sebe!

30. 7. PRÁZDNINOVÁ NOCOVAČKA PRO MLADŠÍ

Ve Streetu se bude konat přesávačka pro mladší generaci. Čeká Tě večer plný zábavy, her a filmů.

5. - 6. 8. VÝROBA SLIZU

Chceš si vyrobit vlastní sliz? Není problém, zvládneme to společně za pár minut.

23. - 24. 8. BATIKOVÁNÍ

Batikování je technika barvení nebo potiskování tkanin. Chceš si vyrobit originální tričko, které určitě tvůj kámoš či kámoška nemá? Přijď a my ti pomůžeme.

Téma měsíce: TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Blíží se prázdniny a Ty nevíš co dělat? Chceš dělat něco zábavnějšího, než se jen bezcílně „poflakovat“ a vysedávat v parku nebo na hřišti? Na toto téma si budeme povídat v klubu.

PODĚKOVÁNÍ

Pan Jan Novotný objevil, že v mistrovickém kostele zatéká střechou a hnijí krovy. Oprava se připravuje. Také ošetřil všechny lavice v mistrovském kostele proti červotoči.

Pan Toník Řehák vyměnil části zástěny u zповědního prostoru, které červotoč rozežral. Oběma pánům děkujeme. Patří mezi lidi, kteří vidí práci a ochotně se jí ujmou.

/v

Mladá varhanice

Po bohoslužbách v Mistrovicích posloučím, jak někdo hraje na varhany mou oblíbenou píseň, ale není to pan varhaník. Vyběhl jsem na kůr a vidím Lidušku Holancovou, devítiletou vnučku Halbrštátových. Byl jsem potěšen. To by bylo dobře, kdyby z ní vyrostla varhanice.

Liduško, držíme Ti palce.

/v

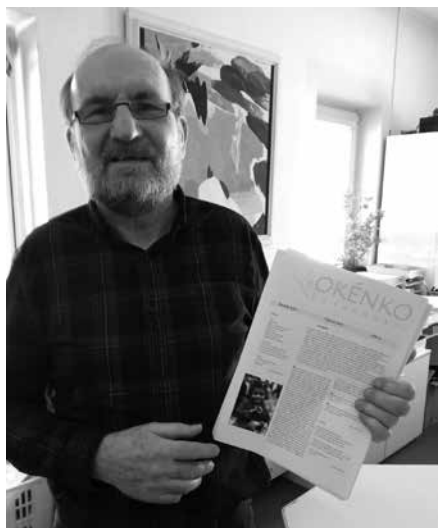
Poděkování

Sbírka na Pastorační aktivity v diecézi - vybralo se 16.146 Kč. Děkujeme.

OKÉNKU JE TRICET

A tak jsme si řekli, že je čas se trochu ohlédnout.

S nápadem vydávat v Letohradě farní časopis přišel pan farář Václav Vacek brzy poté, co zde začal působit. V lednu 1992 vyšlo první číslo Okénka do farnosti. Redakce začínala v docela početném složení: Václav Vacek, Iva Marková, Zdena Tomková, Ludovít Marcinčín, Antonín a Vojta Majvaldovi. Zdeňka Tomková vymyslela a nakreslila záhlaví – stylizovanou kresbu letohradského kostela s kulatým oknem uprostřed, které zároveň tvoří začáteční písmeno názvu časopisu. Všechny příspěvky bylo nutné přepsat do počítače – na tom se dodnes nic nezměnilo s tím rozdílem, že textový editor T602 nahradil Word. Časopis měl 6 stránek a od prvopočátku ho tiskla péčí pana Vlastimila Bartoše tiskárna Grantis Ústí nad Orlicí v nákladu, který se vyšplhal na současných 500 ks. Grafika Jiřího Pecháčka, který odesel

Vlastimil Bartoš

do důchodu, a který v tiskárně každé Okénko s panem farářem Vackem pečlivě ladil, vystřídal předloni Adam Bartoš. Za tu dobu vyšel časopis asi 330x a zabere šest šanonů. Postupně do farního zpravodaje přibýly černobílé fotografie, jeho rozsah se rozšířil na 12 stran, písmo v hlavičce se typovalo, ubýlo lidí v redakční radě. Posledních asi dvacet let pracují na jeho tvorbě dva lidé s tím, že naprostou většinu práce převzal pan farář Vacek. Já mu vždy kolem dvacátého dne v měsíci pošlu tolik textu, kolik seženu. Na něm pak zůstává dokončovat celý časopis. On sleduje aktuální dění a reaguje na něj, doplní příslušnou porci textu, najde vhodné fotografie, vymyslí úvodník, sežene aktuality, zápis z FR, matriku, zalomí text do sloupků.

Že nám každou první neděli v měsíci přistaně Okénko v kostele znamená:

- Shromáždit každý měsíc patřičný počet textů. (Většinou máme přesah.)
- V týdně, kdy se Okénko tiskne, pošle ve středu pan farář Vacek mailem vybraný a zpracovaný text a fotografie nového

čísla do tiskárny Grantis. Tam grafik vše převede do matrice.

- Ve čtvrtek se konečný matrice přiveze z Ústí do Letohradu a Jana Kalousková dělá korektury textu
- V pátek ráno jede pan farář do Ústí a udělá korektury přímo s grafikem v Grantisu
- V pátek odpoledne jedu do Ústí pro vytisknutý časopis.

Přestože redakční rady nevedeme, za oba tvůrce můžu říct, že Okénko už je pro nás diagnóza. Ať čteme cokoli, není to nezaujatý pohled, protože podvědomě podtrháváme, co by se z toho hodilo do farního plátku. Pořád v hlavě nosíme, co by bylo dobré, potřebné, pěkné, nutné do Okénka napsat, s kým udělat rozhovor. Snažíme se popichovat druhé, ať něco napíšíou. Zjistili jsme, že měsíc je velice krátká doba, protože sotva vyjde jedno číslo, už je nejvyšší čas dělat další. Atakdále, atakdále. Tuhle práci nejde dělat bez toho, že by to člověka bavilo. A nás to baví. Za každým Okénkem je ale také spousta práce. A samozřejmě nejednou byly i doby, kdy to bylo s Okénkem napnuté, a kdy s tím chtěl každý z nás praštit. Ale jedeme dál. Za třicet let je z Václava důchodce, ze mě babička. Takže kdybyste někdo chtěl vylepšit věkový průměr naší redakce, neváhejte se ozvat.

Děkujeme našemu dobrodinci, panu Bartošovi, který od začátku časopis sponzorsky tiskne. Děkujeme vám, čtenářům, protože bez vás by žádné noviny neměly smysl. A velké poděkování patří panu faráři Václavu Vackovi, tažnému koni Okénka, za jeho velikou práci.

Iva Marková

V Okénku jsme se od začátku nabízeli texty, které jsme pokládali za podnětné. Mnohé dodneška neztratily svou myšlenkovou hodnotu. Nedávno jsem v Okénku něco hledal a narazil na text paní Holubové z Podměstí. Znovu jej otiskujeme, posuďte, zda je pro vás její vypravování cenné.

Iva Marková nám ve svých rozhovorech odkrývá jedinečné poklady našich lidí. V rozhovorech i v jejích dalších textech se zrcadlí jemnocit její duše, souznící s krásou lidských osobností a jejich situací. Bez textů, které Iva dodává pro Okénko, by časopis neměl svůj půvab.

Okénko už bereme jako samozřejmost. Ale občas nás povzbudí někdo zvenku, teď pan Petr Pithart: „Vaším Okénkem je vidět hodně daleko, ale i do hlubin. Krásné čtení, celé! !“

Jsmo bohatí i velikými osobnostmi současnosti. Ti, kteří vyzráli za války a komunistickým teroru, už odešli (včetně Jana Rybáře), a pomalu odcházejí i disidenti (Jiřina Šiklová, Ivan Havel, Jan Sokol, Svát'a Karásek...) Jakub Deml napsal půvabnou knížku „Mojí přátelé“. Vyznává se v ní, kým pro něj každá květina je. Zkusme si na nějaké sešlosti s přáteli připomenout významné osobnosti

naší doby. Bylo by pěkné, kdybychom si u každé řečli, čeho si na ní ceníme, čím nás kdo zaujal. Těch pěkných lidí není málo.

V dlouhé řadě knih od nich nebo o nich mám podtrhané jejich důležité myšlenky. Některé jejich texty jsme přetiskli v Okénku, ale hlavně se mně zapsali do srdce a mysli. S vděčností myslím na to, čím přispěli naší společnosti a nás ovlivnili.

I kdyby jednou došlo k zatemnění mé mysli, jejich dílo zůstává a každý žíznivý může z jejich zdrojů pít. Máme v čem pokračovat. Na pohřbech těchto přátel, i když mně po tváři stékají slzy, zvedám hlavu vzhůru, jako když naslouchám písni skřivana, který letí čím dál výš a ještě výš, až zmizí z našeho dohledu.

Pečujeme o naději, že se s nimi znovu sejdem.

/v

SVÁTEK MATEK

ze života paní Marie Holubové z Letohradu :

„Svátek matek se dřív velice slavil. Bylo to vždy druhou neděli v květnu. Ráno se maminkám s kytičkou říkala přání, někdy i veršovaná a potom nás maminky parádně ustrojily a také samy sebe. Den předtím nazešli do panenčina kočárku peřinku a polštářek s krajkami. Ráno ještě kočárek opletly květinami, nás daly do gala a šlo se do města. Tam už na slávu maminkám hrála Reineltova kapela, prodávaly se umělé jablonové květy. Bylo tam fůra lidu – maminky, tatínkové, děvčata s kočárky a také chlapci se účastnili buď na koloběžkách nebo na kolech. Nedělní oběd byl uvařen už v sobotu a v neděli se jen ohřival. Po obědě umyl nádobí tatínek (nerad) a já utírala.

Potom jsme šli gratulovat do Rotneka babičce. Tatínek pro ni měl vždy nějaký dárek (šátek, zástěru, kapesníky, apod.), já předala babičce kytku, která byla horkem a máma rukama uvadlá a zmačkaná, ale babičku to stejně těšilo. Babička měla vždy upečené mé oblíbené buchty s hruškovými povidly. Večer jsme šli po lukách domů a tatínek mě vždy kus cesty nesl, protože jsem usínala za chůze...

Tatínek byl velice pyšný na to, že postavil náš domov (s dluhama), ale byl vždy také štědrý, i když sám moc neměl. Nikdy nenechal přejít kolem nikoho hladového nebo pomoc potřebujícího. Když šel kolem žebřák, tatínek řekl: „Zastavte se u nás, panímáma vám dá jíst.“ Neměli jsme blahobyty, ale tatínek by si dokázal utrhnout od pusu, aby hladového prosebníka uctil. Asi věděl, jaké to je, být závislý na něčí dobrotě. Maminka mu říkala: „Ty jsi tak dávací, že bys raději sám nejedl, jen když můžeš pomoci.“ Maminka nebyla lakomá, ale musela s tím, co měla, hospodařit. Říkala: „Dát můžeš, ale s rozvahou, třeba to někdo ani nepotřebuje.“ A tatínek zas, že kdyby nepotřeboval, tak by neprosil.

Jednou šel kolem mladík, byl celý zelený, zpcený, sotva se vláčel. Tatínek ho zastavil

a vyzpovídal. Dozvěděl se, že hoch jde z nemocnice pěšky do Ostravy, že nemá peníze na cestu. Tatínek ho pozval k nám, maminka mu dala oběd a uvařila kávu. Tatínek povídá: „Já ti, chlapče, pomůžu. Dám ti peníze na vlak, panimáma ti dá chleba a vejce a ty, až budeš moci, až si vyděláš, mi ty peníze za cestu pošleš.“ Doprovodil ho na nádraží a koupil lístek do Ostravy. Když mu dával sbohem, říkal: „Pošli až budeš mít, nespěchám na to. Pošleš-li, pomohu zase někomu, kdo to bude potřebovat.“ Peníze došly asi za měsíc s pěkným poděkováním. A tatínek mamince povídal: „Tak vidíš, člověk musí lidem věřit a já poznám, kdo mluví pravdu. Konečně, nám o nic nejde – máme bydlení, najíme se, v chlívkou máme kozu, na zahradě brambory, pár slepic...“

Když už jsem sama mohla do města, obvykle když maminka něco málo potřebovala, to už jsem byla větší, ale do školy ještě nechodila. Jednou jsem ve zvonici potkala paní Reineltovou a ona povídá: „To maminka měla tak málo látky, že ti ušila tak krátké šatičky, že když se sehněš, je vidět tvé kalhotky?“ A já jí na to: „Paní, kalhotky jsou čisté, s kraječkou a šatičky maminka nemá ráda dlouhé, že se těch dlouhých sukni sama dost nanosila a teď to není moderní.“ Paní řekla: „Ty ji máš ale profízlou!“ A když jsem mamince doma říkala, co se mi stalo, tak místo pochvaly jsem dostala, že jsem drzá a že si to k dospělým nesmím dovolovat. A já na to, že jsem nelhala, že jsem to od maminky slyšela. A už mi letěla jedna přes pusku, že si všeho nemusím všimát. Co já se maminku natrápila...“

Okénko, 5/2006

ANEŽČINY DOBROTY

Kryštůfek je můj dvorní vozič kufru. Když přijedu do Letohradu, vždycky mě s babičkou očekává na nádraží. Na žádný velký objímačky není tenhle pan Náhlíček stavěnej, prostě se hned ujme mého zavazadla, byť by bylo sebetěžší, a dovláčí ho k autu. Hlavně to potřebuje zvládnout PÁM!

Dnes jsme byli společně na úchvatném výletu, po kterém dostal Kryštof dovoleno, že může k babičce a dědovi na věču a pak že s nimi hodí tetu na nádraží. V lese nám vyhládko, takže jsme se pořádně nadělali.

Na závěr hostiny jsem vytáhla sušený maliny, kterým Štofik zcela propadl a zvládně jich spořádat kdykoli neomezený množství.

„Teto Ane, máš ještě jagody?“ (Hezky mě oslovuje, vidíte? A ano, malinám říká „jagody“.)

Když tuhle otázku zopakoval třikrát a já jsem pokaždý donesla další hrst, řekla jsem si, že bych mohla taky jednou výchovně tetičkovsky zapůsobit.

„Kryštůfku, už jsi jich měl dost. Musíme se začít chystat na nádraží. Pomůžeš mi s tím kufrem, že jo?“

Naše dvouletý mládě si zhluboka povzdychlo, hodilo štěněcí pohled a vážně a s bezbřehým zoufalstvím v hlase proneslo:

POVÍDÁNÍ PROGRAMOVĚ PRÁZDINOVĚ

Poslouchám debaty politiků, čtu rozklady politologů a s úžasem zjišťuju, jak se slova a věty zaznívajících ze současných úst a dnešních textů nápadně shodují s tím, co psal v padesátých letech v exilu Ferdinand Peroutka, a s ještě větším překvapením zaznamenávám totožná vyjádření aktérů pražské defenestrace stará čtyři sta let: ztráta hodnot, absence ideí, rozdělená společnost, pravda je pouze na naší straně – ale která je ta naše? Jde o prosazení názoru nebo o získání či udržení moci?

Jsme opravdu po staletí těmi věčnými reptaly, co mají na každý problém nejméně deset odlišných názorů a nejsou schopni dohodit? Jsme opravdu takoví, že čekáme, kdo za nás vyřeší naše problémy? Jsme opravdu takoví, že nám je milejší plný koš jídla než slušné zacházení? Opravdu dáme na pokřik osla, co všechny osloví*, protože přikřičit se je snažší než zdotat překážky? Spousta otázek, žádná jednoznačná odpověď a volební kampaň na startu.

A to přichází ta nastupující generací, již se budou politici hodně zaklínat, nežadanejší část roku – prázdniny.

Prázdniny. Slovo s nekonečným obsahem. Od představy blaženého nicnedělání po nekonečnou fantazii vyvolanou souhrnem těch nepředstavitelnějších možností a činností.

Předprázdninové fantazie a plány byly jedna věc, skutečnost vždycky dopadla jinak. A přece se mohu dlouhé hodiny přebírat ledačím, co mi uvízlo v paměti.

Tak třeba cesty ke Štěpánkům na horní konec Kunčic, když jsem s maminkou jezdila trochu vypomoci při žních. Už ta cesta sama byla dobrodružství. Maminka se na kole bála, takže seskakovala a totéž mi nařizovala, když v dálce spatřila povoz tažený dobromyslnou kravkou. Druhé nebezpečí byly husy. A že jich na dolní cestě na Orlicích a u Vondrova mlýna bývalo plno. Maminka držela kola a já husy zaháněla. Moc neposlušaly. Vlastně je div, že jsme nakonec ke Štěpánkům dorazily.

Současná vedra mi zase připomínají cestu k řece. Z Kolonie jsme putovaly, zase nejraději v plném holčičím počtu, k textilce na Orlicích, podle kanálu k lávce, odtud po proudu pod Rybkovy. Louka na břehu bývala posečená, pod Rybkovými blízko pravého břehu byla malá tůňka, tam se dala udělat alespoň tři tempa, ti bázlivější měli k dispozici vodu pod kolena. Jenže plavání nebylo důležité. Šlo o tu pospolitost. Když jsme povyrostly, putovaly jsme za adrenalinovým koupáním

„Nemám sílu, teto Ane.“

Tak co myslíte, nešly všechny výchovné předsevzetí stranou a neběžela jsem, já zásadová tetka jedna, abych mu donesla hned dvě velké hrsti „jagody“?

/AN

P. S. Kufřák pak táhl od auta až na nástupiště (skoro).

až ke splavu.

Stejně úžasné byly cesty do Špitálského lesa, tehdy s mnoha mýtinami, Natrhat hrníček lesních jahod bylo tak snadné, dopravit ho s plným úlovkem domů mnohem obtížnější. Copak nebrknout, nepadnout, nevyspat, o to samozřejmě šlo také, hlavně nepodlehnout té laskominy vyvolávající vůni!

Ve vzpomínce zase přibíhají holčičky, abychom strašně dlouze a s vypětím veškeré zásoby tolerance dohodly program zaručené umělecké akademie. Šlo o zpěvy, recitace a kolektivní tanec. Uprosil jsem rodiče, získaly potřebné finance jako půjčku, abychom dosáhly toho nejdůležitějšího, totiž vykoupit krepový papír u paní Mačuhové. Z něj jsme vyrobily ty nejužasnější a nejbarevnější sukničky pro role baletek a věřily, že se k produkci na náš dvorek sejde celá Kolonie, zkoprní úžasem a my získáme zpět tolik peněz, že rodičovskou půjčku hravě zapravíme. Potlesk byl, jak to dopadlo s penězi jsem nějak zapomněla. Ale to nebylo důležité, podstatný byl přece náš přínos místní kultuře!

Když se z holčičí stala parta koedukovaná, to už z paměti nevylovím. Ta volnost a svoboda, pokusy, co si ještě můžeme dovolit! Zdánilivě bylo nejdůležitější vrátit se ve správný čas domů, nemít žádnou bouli ani žádnou škodu na šatech. Ale také nevyvolat žádnou nelibost. Samozřejmě jsme museli ochutnat cizí hrušky a makovice z cizího pole, provokovat. Sousedské tamtamy ale nemlčely. Maminka se spravedlivě rozlobila. Táta pronesl klidnou úvahu ne téma vztahů ve společnosti a zakončil ji nesmlouvavým kategorickým imperativem: Nezapomeň, čí jsi! Což v překladu znamenalo, chceš-li být svobodná, buď odpovědná za své činy a ne dělej nám ostudu!

I když se rodičovské zásahy velice podobaly, kupodivu, do deprese z omezování svobodně se rozvíjející osobnosti nikdo z nás neupadl.

Nejhezčí prázdninové vzpomínky jsou ty, v nichž vystupuje maminka se svou zázračnou kabelou, v níž se našlo vždycky všecko to, co jsme na výpravách kolem Kyšperka potřebovali, v nichž roli vůdce hraje táta, neohlížející se příliš na to, zda mu stačíme.

Cílem mohl být Žampach nebo Lanšperk stejně jako borůvky, maliny nebo houby. Jak strašně nekonečná se zdála cesta, když jsme míjeli Ovčín a jak jsme pookřáli u prvního smrčku. Najednou byl táta hovorný, vybízel, čeho si máme všimnout, vysvětloval, poučoval, a hrál si s námi! Táta totiž uměl z mechu, šišek a klacíků postavit tu nejkrásnější mechovou chaloupku a nás nechával snít o tom, které zvířátko se do ní nastěhuje.

Mechové domečky jsem pak stavěla se svými dětmi i s vnoučaty. Dodnes je v lese nacházím. Tradice dětství?

Jako by ty mechové domečky stvrzovaly, že bychom se přece jen na něčem dohodnout uměli, kdybychom chtěli. Nikdo nepřikazuje stavět je, málokdo o nich mluví, ale přijde-li na ně řeč, kdekdokdo je zná, umí postavit a s ně-

hou na ně vzpomíná. Je to směšná, „ulítlá“ logika, ale at’.

Přeju vám i vašim dětem krásné prázdniny s mechovými domečky, borůvkami, houbami, brouzdáním v řece, se spoustou času, který si vzájemně darujete, se spoustou času, v němž dovolíte dětem uplatnit jejich nápady.

Přeju vám, aby vám předvolební klání neotrávilo prázdniny s vašimi dětmi, abyste včas odhadli liché sliby, silný hlas a pěst, co jenom bouchá do stolu.

Přeju vám hezké vzpomínky na vaše dětství a vašim dětem přeju, aby stejně rády vzpomínaly na to, jak fajn to bylo s tátou a s mámou.

EN

*vypůjčeno od V+W

Z OBCE VYSTĚHOVALI TŘI ZEMĚDĚLSKÉ RODINY. MY JSME MĚLI BÝT ČTVRTÍ.

Jaroslav Vaniček se narodil v podorlické obci Bystřec a s pěti sourozenci žil na statku, který rodina vlastnila od roku 1672. Tvrdá práce od rána do večera, respekt ke stvoření a řádu přírody, přirozená autorita – takový byl vesnický hospodář Josef Vaniček, pamětníkův otec, který ke konci války neváhal u sebe před nacisty ukrýt tři zběhlé anglické vojáky. V 50. letech 20. století se Vaničkovi stali terčem nevybíravých komunistických praktik, směřujících ke kolektivizaci zemědělství. Z obce vystěhovali v roce 1953 tři největší soukromé hospodáře s celými rodinami. Vaničkovi měli být čtvrtí. Za nesplnění předepsaných dodávek byl pamětníkův otec dvakrát ve vězení. Vstup do JZD podepsali koncem 50. let, v době, kdy Jaroslav byl jako nepřítel režimu na vojně v Táboře nucených prací v ostravských dolech. Po vojně se oženil a narodily se jim čtyři děti. Pádem totalitního režimu v roce 1989 se mu znovu uvolnily ruce, a začal spolu s dětmi po čtyřiceti letech znovu samostatně hospodařit.

Jaroslav Vaniček se narodil v roce 1938 na statku v Bystřeci. Otec Josef Vaniček (1897-1974) a matka Marie rozená Vávrová (1902-1970) hospodařili na šestnácti hektarech. Pěstovali brambory, zeleninu, obilí, dobytka různého stáří měli kolem dvaceti kusů - sedm krav, jalovice, býky, telata - dva tažné koně, hříbata, prasata, slepice. Na tom všem pracovali nejen rodiče, ale podle svých možností i šest dětí – vedle Jaroslava to byla nejstarší Marie, Josef, František, Ladislav a Václav. Rodina žila prostě. Jedli to, co měli – nejčastěji brambory s mlékem a chleba, který pekli doma. Maso bylo k obědu nanejvýš jednou týdně, v neděli.

Tři Angličané se ukrývali v seně na půdě

Ke konci války přivedl pamětníkův otec Josef domů tři anglické vojáky, patrně uprchlé zajatce, a ukrýl je ve stodole na půdě v seně. Jeho syn to tehdy nevěděl, vše se drželo v tajnosti. V noci, když děti spaly, chodili vojáci do kuchyně k jídlu. „Bylo to k jaru, snad

duben, dělalo se zrovna o bramborách. Jeden Angličan vyšel z lesa na pole a domlouval se s otcem, že jsou tři. Jeden z nich uměl trochu německy, tak se domlouvali německy. Otec poslal domů všechny lidi, kteří na poli pomáhali, aby nebyli svědci. Naložil ty tři na vůz, přikryl je plachtou a přivezl k nám. Jmenovali se Eric, George a John. Eric měl na krku vřed, tak mu ho maminka převazovala.“ Když se po ukončení války na dvoře objevili tři mladí muži v anglických uniformách, teprve vyšel odvážný Vaničkův skutek najevo. Do posledních válečných dní chodila po vsi kolem domů německá hlídka.

Hned po ukončení války 8. nebo 9. května se angličtí vojáci domluvili s jedním z ruských důstojníků, kteří jezdili s vojskem po státní silnici přes Jablonné, že je vezme do Prahy. Všechno, co měli s sebou, deky a ošacení, nechali u Vaničkových. Chtěli jen civilní šaty a trikoloru. George daroval rodině z vděčnosti za jejich péči na památku svoji fotografii. Pak všichni tři odešli. Přestože Vaničkovi se snažili později zjistit cokoli o dalších jejich osudech, už se ničeho nedopátrali.

Po požáru domu Vaničkovým mnozí pomohli

Prvního září 1944 šel Jaroslav do první třídy v Bystřeci a následovala měšťanka v Jablonné nad Orlicí. Prvního května 1948 Vaničkovým nešťastnou náhodou shořel dům. „Nikdo nevěděl, že za domem hoří. Já si hrál v kuchyni s housaty, máti vařila oběd, Josef byl v Lanškrouně s koňmi na průvodu, protože vezl alegorický vůz. Najednou někdo volal: ‚Hoří!‘ Na půdě jsme měli nádrž na vodu, ale nešlo to už uhasit. Všude byl kouř. Stříkačku přivezl zámečník Černoorský, koně do stříkačky půjčil Urban a čerpali vodu z potoka k nám nahoru. Hasiči stříkali na stodolu, aby neshořela.“ Oheň zničil obytnou část, takže Vaničkovi odešli bydlet do vedlejšího výměnku. Mnozí lidé s nimi soucítili a pomohli rodině v jejich svízelné situaci. Stavitel Pavlíček z Jablonného udělal zdarma nové plány, lidé z okolí chodili pomáhat čistit cihly a stavět nový dům, mnozí jim darovali něco ze svých zásob jídla, oděvů, mouky, sena, obilí. Vaničkovi jezdili pracovat do lesa, aby vydělali nějaké peníze. Jako by požár domu symbolizoval dobu, která rodinu Vaničkovu čekala.

Za nesplnění dodávek šel otec do vězení
Jaroslav v roce 1953 absolvoval po základ-

ní škole ještě roční učňovskou zemědělskou školu v Třešňovci. V téže roce násilně vystěhovali z Bystřeci tři soukromé zemědělce s celými rodinami. Hrdinovy vystěhovali do jižních Čech, bratrance Vanička do Jimramovských Pavlovic. Majitele největšího statku ve vsi, strýce Vávru – bratra maminky Marie – vystěhovali do Hořepníku u Pacova. Vávrovi zažili v krátké době dvojí vystěhování – nejdřív je Němci vystěhovali do Kladska, pak komunisté 170 kilometrů od domova. Když strýc Vávra v Hořepníku zemřel, nesměla rodina zpočátku ani převézt jeho ostatky do Bystřeci na hřbitov.

„Režim všechno zničil,“ uvažoval Jaroslav Vaniček. „Táta viděl, jak si bývalý starosta zemědělské komise odnášel z Vaničkova statku kůzle. Všechno rozkradli a všechny tři statky jsou zdevastované. My jsme měli být čtvrtí vystěhovaní. Nejstarší bratr ale domluvil s předsedou družstva, že nás vezmou do JZD.“ Ze začátku kolektivizace se největší hospodáři obvykle do JZD demonstrativně odmítali brát, aby se jim dalo najevo, že družstva zvládnou hospodařit i bez nich. Vaničkovi se tedy přijetím na přímluvu vyhnuli vystěhování z obce. Už 22. ledna 1954 byl ale Josef vyloučen.

Pamětník popsal situaci v 50. letech: „Přidali nám nějaký nucený nájem, takže jsme měli 19 hektarů, a z toho jsme museli dodávat 100 metráků obilí, 100 metráků brambor, hovězí maso, slepice, mléko, sádlo, seno, drůbež a další. Těžko se to plnilo. Většinou jsem na to neměli, ale lidé z vesnice nám pomáhali, protože mléko se tehdy mohlo přepsat na někoho jiného. Když jsme si chtěli zabít vlastní dobytek, obec rozhodovala, zda to povolí nebo ne. Když zabíjačku povolili, dovezli jsme kus do Lanškrouna na jatka. Tam si z něj půlku nechali, půlku nám vrátili. Nemohli jsme nic. Když jsme pak vstoupili do družstva, mohli jsme si nechat prase.“

Místní národní výbor v souladu s pokyny strany a vlády nastavil soukromým zemědělcům zničující dodávky. Od rána do večera dělali, aby odevzdali, co museli, a přitom často sami neměli co jíst. Když zemědělec dodávky splnil, předepsali mu víc, aby ho dohnali k rezignaci a vstupu do JZD. Když nesplnil, následovala pokuta nebo vězení. To neminulo ani Josefa Vanička, a dokonce dvakrát. V dubnu 1956 ho odsoudili na měsíc za nesplnění dodávky. Doma prý o tom nikdy nechtěl mluvit, protože měl ošklivé vzpomínky: „Táta byl nejdřív v Chrudimi, pak pracoval v lomě, v cementárně v Prachovicích. Podruhé ho zavřeli na tři měsíce a pracoval v Křižanově. Když se vrátil z basy, podepsal vstup do družstva.“

Na vojně těžil v Ostravě uhlí

Prvního července 1957 narukoval Jaroslav Vaniček na vojnu. „Přišel za mnou domů lampasák z Vojenské správy z Lanškrouna a řekl mi, že se mám za tři dny dostavit do Chrudimi na Vojenskou správu, že půjdu na vojnu k PTP.“ Nepřítel režimu rukoval do

Tábora nucených prací (TNP), v Kroměříži prodělal třítydenní výcvik a pak ho poslali do Ostravy, kde rok a půl fárál do dolů. Jaroslav uvedl, že spolu s ním byli v TNP hoši ze zemědělství, ze stavebnictví a starší muži, kteří byli za války v západní armádě.

Jaroslav byl v Petřvaldě – tři měsíce bydleli v dřevěných barácích na „Staré Kamčatce“. Když odešli „mazáči“, převedli je do zděných baráků na „Novou Kamčatku“. Tam byl 13. technický prapor, kolem šesti set vojáků, možná víc.

Dělali na tři směny. Nejdřív těžili 80 centimetrů vysoké uhlí ve sloji, odkud ho házeli lopatou na dopravní pás. „Pak jsme razili chodby, to už tak nebezpečné nebylo. Jednou jsme razili velkou, šestimetrovou chodbu, do které se dávaly výztuhy a kamenné těsnění. Přitom jsme narazili komín, takže asi čtyři dny na nás svrchu padalo kamení,“ vzpomínal Jaroslav Vaniček a dodal:

„Když jsme poprvé fáráli, jeli s námi v kleci pomalu, abychom si všechno prohlédli. Pak už se ale jezdilo rychleji, a to se nám zvedal žaludek. Já byl ze zemědělství zvyklý dělat, ale tahle práce mě nebavila.“ Necelé dva roky den co den kromě neděle od šesti do dvou odpoledne, potom vojenský výcvik. Volný čas měli jen v neděli. Jako zemědělec mohl po roce služby dosloužit zbytek v civilu. Povinnosti měl ale stále vojenské.

Jaroslav Vaniček vzpomínal na nepřijemného politruka, ale také na lidskost velitele útvaru. „To byl dobrý chlap. On mně povolil, že můžu jet za bratrem na návštěvu do vězení. A když mi na zpáteční cestě ujel vlak, on mi promínil, že jsem přišel později.“ A vysvětlil, že bratr Ladislav, který jezdil s autobusem, našel jednou při úklidu autobusu obraz ruského státníka. Možná to byla provokace, ale v dobrém úmyslu, že dotyčný si všimne obrazu, který ve vozidle zapomněl, vystavil ho do okna autobusu. Jenže hned z toho byla protistátní činnost a Ladislav šel na roku do vězení v Zámrsku.

Na jaře 1959 Jaroslav onemocněl žloutenkou a léčil se v Litomyšli. Když se vrátil z nemocnice domů, rodiče už byli v JZD. Šel tedy také do družstva, kde jezdil s traktorem a dělal mechanizátora.

V roce 1962 se oženil s Marií rozenou Kyllarovou, narozenou a měli čtyři děti: Jaroslava, Jiřího, Pavla a Jaroslava. Marie pocházela z Bystřecí, z menšího sedmihektarového hospodářství. Hned po základní škole šla pracovat do místní mlékárny a pracovala tam 16 let, s výjimkou půlroční mateřské u každého dítěte. Vyráběli padesátikilové sýry a máslo. Do práce chodila každý den, volno měla jednou za měsíc v neděli. Koncem 60. let šla pracovat do JZD. Než šla ráno do práce, musela doma podojit krávu, a když nebyl manžel doma, také nasekat krmení. V JZD dělaly ženy fyzicky těžké práce. Vedle malých dětí a práce doma i v JZD Marie dosloužila oběma Jaroslavovým rodičům až do smrti. Sama o rodiče přišla ve svých 19 letech.

Les mě nabíjí a uklidňuje

Tomáš Pecháček (nar. 2000) z Letohradu-Kunčic je myslivec a mistr ČR v myslivecké střelbě. Poznala jsem ho, když mu bylo tak pět nebo šest let. Tehdy šel kolem nás z lesa, a v ruce nesl za krk mrtvou vránu. Ptala jsem se ho, co s ní bude dělat? Odpověděl, že ji dá do mrazáku. Představa černého ptáka mezi nanuky a rybízem mi nešla na rozum, ale další neznalé otázky mě ušetřil, protože dodal: „Dám ji do mrazáku, protože si ji nechám vyreparovat.“

Tomáši, jak to dopadlo s tou vránou?

Nevim přesně, jestli to byla tahle vrána, ale jednu mám doma opravdu na zdi jako trofej.

Co pro tebe znamená trofej?

Když ulovím zvíře, je to vzpomínka na celý život. Někdo získá pohár v soutěži, já mám na zdi trofej.

V 90. letech začali soukromě hospodařit

Po pádu režimu v roce 1989 se Vaničkovi rozhodli navázat na přetrženou rodovou tradici a po 40 letech zkusit znovu samostatně hospodařit. „V 90. letech jsme vystoupili z družstva. Družstvo nám vrátilo polnosti a dobytek. Místo dojných krav jsme sice dostali krávy, které byly určeny na vyřazení. Začali jsme stavět stáje, sklady. Vše jsme dělali společně s dětmi,“ uvedl pamětník.

Jaroslav Vaniček uvažoval nad svým životem: „V 50. letech byli lidé, kteří na nás koukali skrz prsty nebo udávali. Ve vesnici jich bylo dost. Ale byli i lidé, kteří nám pomáhali. A tak to je dodnes – půl na půl. Někteří lidé nám závidí, ale tu práci nám nezávidí nikdo. Dodnes nemám rád komunisty. Jsou všude, jen mají převléknuté kabáty. Těžko snášim, jak mnozí lidé komunistům podlézají. Vůbec jsme se nepoučili.“ Poukazoval také na současný přebujelý individualismus, kde každý vidí jen sebe: „Svět je rozhádaný, ať je to ve vesnici nebo ve vládě.“

Pamětník žil v roce 2021 se svou ženou na rodinné usedlosti, ve které se i narodil. A nebyl sám, kdo se v 90. letech odvážíli opět navázat na přetrhanou selskou tradici - v obci s cca 1.100 obyvateli bylo v témže roce devět soukromých zemědělců.

Text byl zpracován pro www.pametnaroda.cz/M

Kolik trofejí už doma máš?

Spoustu, protože myslivost se věnuje celá rodina. Máme jeleny, medvěda, jelena sika, kamzika, muflony, daňky...

Je těžké ulovit zvíře?

Jak které. Ulovit srnku je docela jednoduché. S jelenem už je to těžší, tam musím řešit, jestli je vítř, jestli mě vidí nebo ne, jak je daleko, okolní hluk atd. Divoká prasata jsou také velmi chytrá - sice špatně vidí, ale mají výborný sluch a čich. Hodně se věnuju škodné - lišky, kuny. Jsou to chytré šelmy a mě baví je přelstít.

Kde se vzala tvoje záliba v myslivost?

Narodil jsem se do toho, takže to nešlo nedělat. Je to styl života. Od malička jsem byl v zeleném, chodil do lesa starat se o zvěř i o les. Miluju les a měl jsem kvůli tomu problémy i ve škole. Když se mně paní učitelka ptala, co jsem dělal o víkendu, a já jí řekl, že jsme s taťkou střílili dvě prasata, tak si pozvala rodiče do školy a domlouvala jim, že takhle ze mě bude masový vrah. Myslivost děláme všichni v rodině - maminka, tatínek je profesionální myslivec, sestra pracuje jako lesní inženýrka v Plzni, hodně mi dal děda, než zemřel.

Co ti dává les?

Les mě nabíjí a uklidňuje. Každý pro něco žije, já žiju pro les. Musím být každý den v lese, abych věděl, co se v něm děje, kolik tam je zvěře. Pozoruji, jak se které zvíře chová, a poznávám, jak se mám chovat já. Několikrát denně ježu krmit. Zabere to spoustu času, ale jen když se člověk něčemu věnuje soustavně, může mít úspěchy. Já bych v životě nebyl tam, kde jsem, kdybych doma neměl tak velkou podporu, jakou mám.

Jaký je roční koloběh myslivce?

Jsem organizovaný v Mysliveckém spolku Mistrovice a máme na starosti lesy na Kunčicích, v Mistrovicích, Verměřovicích, Jabloném, Orlicí a části Šedivce, celkem se staráme o 2.640 ha.

Na jaře chodíme vyhánět louky, do kterých srnky kladou srnčata, pak sušíme seno na našich pozemcích, aby bylo čím krmit. V létě děláme táboráky a akce pro veřejnost. Pak už je srnčí říje a začíná sezóna, od konce července do půlky srpna se střílí srnci, lovíme staré srnce, protože už nejsou vhodné k chovu. V polovině září začíná vrchol myslivecké sezóny - jelení říje. V říjnu rochají daňci a začínáme plnit krmelce na zimu. Po daňcích se loví mufloni, začínají hony na bažanty a zajíce. Jezdíme s kamarády vzájemně na lovy. Přes zimu jsou nahánky na divočáky a od ledna se loví individuálně, je to nejlepší období pro lov škodné.

Poznáš na dálku starou srnku?

Jistě, mám to nakoukané. Každé zvíře je jiné.

Jaké máš pocity, když zabiješ zvíře?

Není to tak, že střelím na první srnku, kterou uvidím z posedu. K lovu se vybírají pouze staří a nemocní jedinci, kteří nejsou vhodné k chovu, a kteří by jen dál chátrali. Z úlovku mám radost. Zároveň ale pociťuji i smutek, protože vyhasl něčí život. A především mám

k tomu zvířeti úctu. Na znamení této úcty dávají myslivci ulovené zvěři „poslední hryz“ – větévku se třemi výhonky ve tvaru kříže a na ránu se dává zelená větévka. Při lovech a honitbách se povinně troubí fanfáry, kterými se zvíře uctí a kterými se s ním rozloučíme. Projevy úcty vůči ulovené zvěři dělám, i když jsem sám.

Šest let střílíš za reprezentaci ČR a momentálně jsi v české i světové špičce tohoto sportu. Mohl bys objasnit, v jakých disciplínách?

Začínal jsem olympijským skeetem, což je střílení na asfaltové disky průměru 12 cm, které vylétávají ze dvou věží a já obcházím v přílehlém půlkruhu osm stanovišť. Z každého stanovíště vyletí 3-6 terčů, přičemž na jeden terč mám jeden náboj. Na závod je 125 terčů, a já jsem už v patnácti letech byl schopný střílet 120 zásahů. Tatínek mě vozil dvakrát týdně na tréninky do Hradce Králové, vždycky ráno mě vyzvedl ze střední lesnické školy v Trutnově, kde jsem studoval, a jeli jsme do Hradce. V pátek už jsem jezdil na závody do Brna, Písku, Plzně, na Slovensko.

Po roce jsem se dostal do reprezentace ČR a tréninky začaly třikrát týdně. Bylo těžké to skloubit se školou, takže jsem školu přerušil, a udělal si v Letohradě učiliště. Chtěl bych „lesárnu“ dostudovat, ale zatím to neumím skloubit, protože ve sportu se mi daří, a nechci se toho teď vzdát. Čtyřikrát po sobě jsem vyhrál mistrovství ČR v juniorech.

Protože mě ale nebrali na světové poháry, ačkoliv jsem na to výkonnostně měl, skončil jsem s tím a začal lovecký parkur - kombinovanou loveckou střelbu, která simuluje lov. Chodím kolem různých stanovíšť, ze kterých z různé vzdálenosti vylétávají terče různých průměrů. Musím umět střílet, a pak je hodně důležité přemýšlet, pracovat s flintou v hlavě. Jednou týdně trénuju v Mělníku nebo Kroměříži, v pátek máme závody. Jezdím na Slovensko, do Maďarska, Rakouska, Německa. Na Světovém poháru v Rakousku jsem skončil druhý a pak jsem vyhrál přípravku v Polsku. Moc mě to baví. Už s tím neumím přestat.

Šest let jsi ve špičkové střelbě, a přesto i mistr tesař se někdy utne...

Po mnoha letech, kdy pracuju s flintou, jsem k ní na okamžik ztratil respekt. Před dvěma měsíci jsem si z nedbalosti prostřelil brokovnicí nohu. Minimálně rok a půl budu zranění hojit a budu muset vynechat závody. Příští týden jsem měl jet na mistrovství světa do Maďarska, to jsem v nemocnici několikrát obřečel.

Máš asi díky sportovní střelbě kamarády po celém světě?

Ano. Hned po operaci mi do nemocnice volal kamarád z Anglie, ptal se, co se mi stalo. Dobrý kamarád mám také v Norsku.

Čím si vysvětluješ, že kluk z Kunčic je tak úspěšný střelec?

Mám velkou podporu z domova. Závody nijak nehrotím, nepřemýšlím nad soupeři, spíš

to beru jako zábavu, legraci, pobavení s přáteli, jdu do toho s čistou hlavou. Jsem tady, jsem dobrý, ale když nebudu první, nevadí. Obvykle to dopadne dobře právě díky tomu, že nejsem nervózní nebo křečovitý. Mám prostě střílení rád...

Děkujeme za rozhovor a přejeme brzké uzdravení.

/M

ČÍM MÍŇ ČLOVĚK VÍ, TÍM VĚTŠÍ JE SUVERÉN

*Rozhovor s psychoterapeutem
Jakubem Hučínem o umění uznat svůj omyl*

Proč to, že neuneseme jiný názor, dělá problém i katolíkům, kteří by měli mít smysl pro všeobecnost?

Mám pocit, že katolíci o sobě stále mají příliš vysoké mínění. Jako kdyby „katolictví“ mělo kolem člověka vytvářet nějaký ochranný plášť, díky němuž se mu nebudou dít stejné věci jako ostatním lidem anebo jako kdyby příslušnost ke katolické církvi měla automaticky člověku přidělit větší osobnostní zralost či schopnost otevřenosti a dialogu. Vidíme, že tomu tak není. Katolíci nejsou o nic lepší ani o nic horší než ostatní lidé. Ano, katolictví by mělo přinášet větší nárok právě na otevřenost a všeobecnost, ale vůbec nic to neříká o tom, jestli se tak skutečně děje.

Co to tedy vypovídá o nás a o naší víře?

To je velmi široká otázka. Být příslušníkem katolické církve, chodit do kostela, přijímat svátosti ještě neznamená, že mám skutečně živý vztah s Bohem. Víra není uzavřený systém, víra je vztah a ke vztahu vždy patří i otevřenost. Otevřenost k tomu, že věci mohou být jinak, než předpokládám. Ke vztahu, tedy i k víře patří samozřejmě také stabilita, ale není to stabilita mrtvá, bez pohybu. Jakmile jakýkoli vztah ztratí svou živost, změní se v rutinu, ve schéma. To platí o víře i o všech mezilidských vztazích. A vůči riziku, že ustrneme v takovémto schématu, nás neochrání ani to, že jsme pokřtěni, ani žádný církevní úřad. A proto v církvi stejně jako všude ve společnosti najdeme samozřejmě jak živé vztahy a živou víru, tak i vztahy a víru ustrnulou ve schématech.

Jakou roli zde hraje strach – z toho, že naše víra či vidění světa, které je pro nás

srozumitelné, budou zpochybněny?

Strach a z toho plynoucí pocit ohrožení je v konfliktech a střetech samozřejmě naprosto zásadní. Vyvolává obrannou reakci – útek, nebo útok. A útok znamená agresi.

Způsob vnímání světa pochopitelně patří k našim základním jistotám a posiluje naši životní stabilitu. Pokud někdo nebo něco, třeba nějaká událost, zpochybní naše vidění světa (např. člověk, kterému jsme věřili, selže), může to pro nás znamenat existenciální ohrožení a třeba i zpochybnění celé instituce – ať už jde o stát, nebo církev.

Je pochopitelné, že se naše duše snaží znovu obnovit původní obraz, a to třeba i za cenu popření některých zjevných faktů. V psychologii se tomu říká kognitivní disonance, lidově řečeno – co nesouhlasí s mým vnímáním světa, prostě nevidím. Řada výzkumů ukazuje, že člověk ve svém základním nastavení nehledá pravdu a realitu, ale vybírá si fakta, která potvrzují jeho chápání světa, a za toto vidění světa bojuje. Je to trochu jako pud sebezáchovy – pokud je svět takový, jaký ho potřebujeme mít, cítíme se bezpečněji.

I proto je tak těžké uznat svůj omyl a to, že ten druhý měl v něčem pravdu?

Ano, uznat svůj omyl nebo aspoň částečně připustit, že realita je jiná, než si myslíme, je pro člověka hodně těžké, znejišťuje a destabilizuje ho. A pokud je navíc dotčený třeba sám v sobě nejistý, může ho odlišný názor druhého člověka tak rozkolísat, že ho prostě odmítne, i když je pravdivý. Mluvíme zde vlastně o osobnostní zralosti člověka. Pokud je opravdu zralý a sám v sobě dobře usazený, není pro něj jinakost druhých lidí ohrožující.

Co kromě osobností zralosti ještě hraje roli?

Do podobných debat se velmi silně promítá i to, jak dalece je dotčený člověk skutečně znalý věci a jaké má vědomosti. Není to tak dávno, co američtí sociální psychologové Dunning a Kruger přišli na zajímavou věc – čím je člověk méně znalý věci, tím jistější je v prosazování svého tvrzení a tím méně je schopný nějaké reflexe. Naopak lidé, kteří jsou skutečnými odborníky, si zároveň jsou vědomi složitosti celého problému a bývají pokornější, protože vědí, že realita je daleko složitější a že o dané problematice nevědí všechno. Debaty takových lidí pak ve veřejném prostoru paradoxně vynívají ve prospěch méně znalého a méně vzdělaného člověka, protože odborník prezentuje svůj názor mnohem pokorněji a ne tak suverénně. Vzpomínám si na jednu televizní debatu dvou duchovních o Istanbulské úmluvě, ze které mi až běhal mráz po zádech. Jeden z nich si k dané problematice přečetl jenom jednu knihu, kterou se neustále oháněl, a vystupoval velmi suverénně. Druhý účastník diskuse toho věděl evidentně mnohonásobně více, ale vystupoval opatrně a pokorně. Ten méně vzdělaný vůbec nebyl schopný nějaké kritické sebereflexe.

Jak tedy dosáhnout křesťanského nadhledu, z čeho by měl pramenit?

Vlastně se ptáte, jak dosáhnout zralého postoje, ke kterému patří otevřenost, schopnost reflexe, pokora a tak dále. Začnu od toho jednoduššího – vzdělávat se. Mám bohužel pocit, že vzdělanost mezi lidmi včetně katolíků je prachmizerná. Nemůžeme se pak divit, že jsme tak málo schopní skutečně si uvědomit, co se kolem nás děje.

A ten složitější krok je práce na osobní zralosti. Lehce se to řekne, ale cesta k ní je velmi dlouhá. Je to celoživotní proces, který vede skrze poznání sebe sama, svých osobních zátěží a omezení. Často nám na této cestě pomohou naše neúspěchy a selhání, které nám před oči postaví naši křehkost a omezenost. A pokud tuto svoji křehkost dokážeme přijmout a mít rádi, uleví se nám. Už nemusíme tolik bojovat, abychom své ego obhájili před druhými, nemusíme být „tí dobří“, můžeme být takoví, jací jsme. A zároveň nás přestanou tolik ohrožovat druzí a jejich jinačnost, protože víme, že i oni jsou jen křehcí a omezení lidé. Zralý člověk dokáže být velmi shovívavý k lidské křehkosti a omylnosti, své i druhých.

Možná máte pocit, že to zní příliš světsky, sekulárně. Ale když si to přečtete ještě jednou, zjistíte, že právě k takovému postoji křesťanství vede a že i pohled Boha na člověka a na lidskou křehkost je plný shovívavosti a lásky. Nakonec, evangelium je takových situací plné.

Sám říkáte, že takovou cestu nelze urazit za den. Měl byste pro začátek aspoň radu, jak se hned nenaštvat, když druhý argumentuje fake news? Nebo jak nemít poslední slovo a kdy raději mlčet?

Možná je dobré si uvědomit, že pokud nás druhý člověk nebude chtít slyšet, tak nás prostě neuslyší, i když budeme argumentovat čímkoli. Zkrátka pro přesvědčení druhého můžeme udělat jen opravdu hodně málo. Jeden český psychiatr napsal ve své knize k tématu, jak komunikovat s lidmi trpícími schizofrenií, tedy s lidmi, kteří mají utkvělé představy – bludy a halucinace, že je dobré svůj názor vyslovit. Tedy že já vidím realitu odlišně, aniž bych se ho snažil přesvědčit, že nemá pravdu, protože by to z jeho strany vedlo jenom k agresivnímu útoku. On to zkrátka takto vidí a nic s tím neudělám.

Jaká šance se v rozhádané společnosti otevírá pro křesťany?

Obrovská. Ale ne tolik v britkosti konfrontace nebo ve studené odbornosti, nýbrž v laskavosti. Laskavost totiž ve světě zoufale chybí a bojím se, že pokud ji do světa nevneseš ti, kteří se odvolávají na Boha-lásku, bude svět jen plný diskusí, které nikam nepovedou, protože to bude jen jeden monolog vedle druhého. Prvotní je tedy vztah, a teprve když existuje mezi lidmi vztah, jsou schopni slyšet se navzájem.

Jan Paulas, KT 24/2021

Nespolupracovat se zlem je naší povinností stejně tak jako spolupracovat s dobrem.

Mahátma Gándhí

MĚLI BYCHOM VĚDĚT, PROČ SE TO POKAZILO

S historikem Timothy Snyderem o muzeu holokaustu v Brně, síle velkých lží a nesnesitelné otázce: Jak se to mohlo stát?

Jste zaneprázdňený muž. Přesto jste si minulý týden udělal čas na návštěvu brněnské konference ke vzniku Dokumentačního centra holokaustu na Moravě, které by mělo časem mapovat osudy moravských Židů. Čím vás tahle událost přitáhla?

Pořadatelé mě před několika měsíci oslovili s otázkou, proč mají vznikat muzea holokaustu. Od té doby nad tím přemýšlím a na konferenci jsem k tomu přednesl příspěvek. A abych byl upřímný, zlákal mě i Brno, mám ho rád, mám tu přátele, pokaždé když tu jsem, si zajdu na procházku tímhle pozoruhodným městem.

Muzeí holokaustu je poměrně dost, proč mají vznikat další na regionální úrovni? Opravdu myslíte, že jich je dost?

Tímhle tématem se zabývají v Berlíně, ve Varšavě, proč k tomu přidávat ještě Brno? Instituce, které zmiňujete, se nezabývají jenom holokaustem, ale v širším kontextu kulturou Židů. Chci tím říci, že muzeí holokaustu opravdu není nijak mnoho. Rozhodně ne v České republice. Existují v Americe, ale tam se holokaust nestal. Když chcete pochopit, co se dělo v tomhle kusu světa, je potřeba znát osudy těch, kterých se to týká. Nejde jen o to vědět, že ti lidé byli zabijeni, ale také to, jak tu žili na stejném prostoru s dalšími etniky, ne pořád v harmonii, ale společně. Člověk by měl vědět, proč se to pokazilo a jak tomu šlo zabránit. Celou tragickou událost lze navíc komplexně vnímat jen v případě, že ji studujete ve větším detailu v různých regionech. Každý z nich má své vlastní příběhy, odlišnosti.

Je pro vás něco v tomhle ohledu specificky zajímavé u nás?

Existuje sice pár knih o samotném holokaustu v Československu, ale nevypovídají příliš o procesu, zůstaneme-li na Moravě, kterým relativně úspěšná a druhá nejpočetnější komunita Židů u vás prošla. Mluvím o tom, jak byla krok za krokem rozebrána na kusy. Váš příběh je úplně jiný než v Polsku, kde jednoho dne byla většina Židů poslána do koncentračních táborů, do ghatt. V Brně to byl postupný proces. Je to zajímavé samo o sobě, ale také je to součástí většího celku. Dokumentační centrum by to mohlo více mapovat.

Před naším rozhovorem jste o vzniku Dokumentačního centra holokaustu debatoval s veřejností. V jednu chvíli se přihlásil rabín Karol Sidon a zeptal se vás, jestli si myslíte, že instituce by mohla přinést úlevu celé společnosti, naznačoval, že by to tak mohlo být. Úleva by podle něj například mohla spočívat v pojmenování zločinů, zapojení perspektiv těch, kteří zločiny spáchali, a možností nad věcmi společně

přemýšlet. Označil jste to za skvělou myšlenku. Je ale vůbec možné skrze muzeum dosáhnout úlevy?

Riziko je, že vybudujeme muzeum pro to, abychom se cítili lépe. Jenže muzeum, ve kterém se cítíme dobře, nebude dobré historické muzeum, protože historie je obvykle trochu znepokojující. Pokud jsem mu rozuměl dobře, rabín svoji otázkou myslel, že pokud můžeme skrze muzeum popsat, co se stalo, rozptýlí to určitá tajemství, obavy, a to umožní lépe se vypořádat se složitými dějiny. Takže ta úleva neznamená, že člověk vstoupí do muzea a řekne si: Aha, tak tady z toho plyne, že Češi za nic nemůžou a jsou všichni úžasní. Mělo by to být spíše tak, že na konci prohlídky chcete říci: Cítím se ohledně historie klidněji, protože nyní o tom vím více a lépe tomu rozumím. Tím se můžete více naučit, a už se třeba netrápíte tím, zda je většina vina, či ne. A v tom úlevu spatřuji. Není ale zároveň žádný konečný bod, kdy si můžete říct, už vím vše. Je to proces, neustálé hledání.

Musel jsem

Zkoumání holokaustu, hladomoru na Ukrajině a vraždění v Evropě z vás udělalo známého historika. V posledních letech se ale vyjadřujete stále častěji k aktuálním otázkám. Znamená to, že současnost pro vás začíná být zajímavější než minulost?

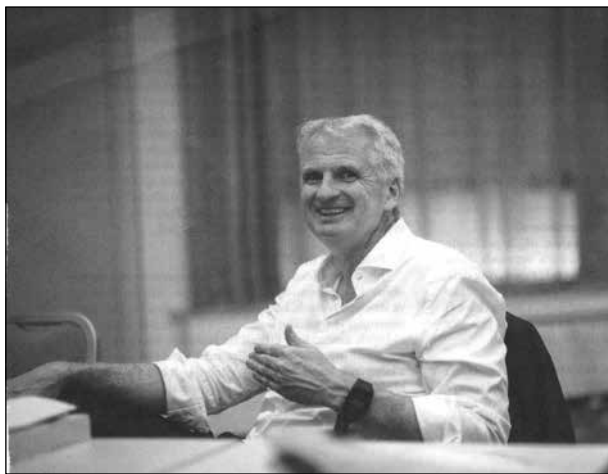
Ne, neřekl bych, že mě aktuální dění zajímá víc. Raději bych trávil čas a zabýval se minulostí, je to mnohem příjemnější činnost, protože tam mám víc času na to přemýšlet nad věcmi z více úhlů. V posledních letech jsem ale zkrátka cítil, že se musím věnovat i přítomnosti, konkrétně vývoji v Americe po zvolení minulého prezidenta Donalda Trumpa nebo dění na Ukrajině. Není to nutně, že bych tolik chtěl, ale cítil jsem povinnost. Myslím, že moje výhoda spočívá v tom, že mohu do debaty vnášet argumenty vycházející z historie. Historie nemůže samozřejmě vysvětlit všechno, ale je to velmi dobré místo, kde začít.

Musel jste změnit způsob své práce, způsob přemýšlení, když jste se začal vyjadřovat víc k aktuálním věcem? Jako historik holokaustu jste se věnoval tématu, na kterém panuje velmi široká shoda, že šlo o extrémně zvrácenou věc. V případě současné americké politiky ale žádná shoda nepanuje.

Zajímavé. Když si vezmeme příklad holokaustu, tak i zde existují určité neshody a rozdíly v přístupech. V Německu vám všichni řeknou, že holokaust byla hrozná věc, ale to, jak o holokaustu mluví, s důrazem na tábory, jim zároveň dovoluje zapomínat na to, že i mimo tábory se na holokaustu podílely desítky tisíc Němců. Chci tím říci, že i v případě holokaustu existují neshody, které mají morální charakter. V případě USA mě pořád fascinuje, jak moc prostoru dáváme historickým argumentům. Stále opakujeme, jak mladá a nová země jsme, což je vtipné, protože Spojené státy vznikly jako samostat-

ný státní útvar v roce 1776. Je to až trochu trapné, když jste opravdu staří, neměli byste opakovat, že nejste. Máme tendence pořád říkat, že je všechno nové a na minulosti nezáleží, a to může být nebezpečné. Vezměme si například otázku otroctví, kde vám stejně jako v případě

holocaustu většina lidí řekne, že to byla špatná věc. Ale otázka, jak otroctví zasahuje ještě do dnešní politiky, je již velmi kontroverzní. Já jako historik mohu do debaty

historické argumenty a nenechat lidi vyklouznout a tvrdit, že můžeme udělat tlustou čáru a nechat věci spát a začít nanovo. To se stále snažím dělat.

Nechci jásat, že budoucnost bude skvělá, ale chci pomáhat najít argumenty, které nás k lepší budoucnosti dovedou.

Jak jako historik přemýšlíte o události jako covid, která v našich očích vypadá tak „nově“ a bezprecedentně?

Nemoc jako tato je pro mě součástí historie. Jak země zvládne pandemii, souvisí s jejím zdravotním systémem, což je věc historického vývoje. A riziko nakažení a vyléčení zase závisí na společenské třídě nebo etnické skupině. Fakt, že v USA umírali lidé černé pleti na koronavirus třikrát častěji než běloši, nijak nesouvisí s virem samotným. Souvisí s tím, že mají dlouhodobě hůře dosažitelnou zdravotní péči a to má svoje kořeny v historii. Jedna věc mně ale na celé pandemii přijde unikátní, a sice jak snadno lidstvo zapomíná, že už si něčím podobným prošlo. Pamatujeme si první světovou válku, každé dítě se o ní učí. Ale nejspíš se neučíme o epidemii španělské chřipky, která následovala poté. Pandemie nejsou zapamatovatelné události. Tady je rozdíl mezi pamětí a historií. Historie by měla být o všem, co se stalo, a proto je to náročná práce, kdy často bojujete proti paměti. A otázka je, co se v paměti stane s covidem. Vaši otázku bych tedy přeformuloval tak, že uvidíme za dvacet let. Teď se covid zdá být tak unikátní a nezapomenutelná součást našich životů, máme to v našich denících, je z nás covidová generace. Ale kdo ví, jak se k němu budeme vracet za dvacet let.

Proč pandemii tak snadno zapomináme? Lidé si více pamatují to, co mohou nějak pochopit. První nebo druhá světová válka mnohým nemusela dávat jako celek smysl, ale šlo o ní uvažovat tak, že to, co se děje, dává smysl kvůli obraně vaší země. V pandemii lze těžko něco takového najít, hůře se racionalizuje, a proto dříve či později uniká z naší

mysli. Možná že i proto se jí pak více bojíme, když udeří, přijde nám jako úplně novom.

Vaše žena je také historička, lišili jste se nějak v pohledu na pandemii? Měli jste o ni nějaké intelektuální spory?

To ne. Jako většina lidí jsme měli jen osobní spory o tom, jak moc se toho bát. Oba jsme se pak shodli v tom, že americká odezva na šíření viru byla zpočátku ze strany administrativy velmi ubohá, zbytečně zemřelo mnoho lidí. Jak jsme později zjistili v Evropě, kde střídavě žijeme, i vy jste

měli značné problémy.

Pravdě volný trh nepomůže

V Americe i později z Evropy jste se opakovaně vyjadřoval k politice bývalého prezidenta Donalda Trumpa. Tvrdíte, že Trumpovým dědictvím v Americe bude zničení důvěry ve volební proces. Proč se podle vás jeho lež, že mu bylo spiknutím ukradeno vítězství ve volbách, tak uchytila?

Mám pro to několik vysvětlení. Prvním je to, že velké lži jako tato fungují. Zmiňuje to již Adolf Hitler v knížce Mein Kampf a bohužel má pravdu. Pokud přijdete se lži, která je obrovská, lidé si nedokážou představit, že by to mohla být lež. Musí to být pravda, když jde o něco tak velkého. Velká lež má navíc sílu, jakou malá nemá, protože vám zorganizuje svět. Pokud velké lži věříte, najednou získáte identitu, víte, kdo je s vámi, kdo proti vám. Je to vlastně pohodlné, protože vám to jasně vykreslí alternativní realitu. Takže věřte tomu, když Trump tvrdí, že volby byly zmanipulované, že prostě vyhrál. Když to navíc říká prezident Spojených států, zvyšuje to pro část společnosti důvěryhodnost toho tvrzení. A další důvod, proč jeho lež funguje, souvisí s dlouhou historií potlačování voličských práv. Když Trump říká, že došlo k podvodům, nemusí to nijak dokazovat, protože existuje dost Američanů, kteří si myslí, že hlasy Afroameričanů by se neměly počítat. Otevřeně to samozřejmě nikdo neřekne, ale někdo si to myslí, a Trump na tohle cílí. Když mluví o podvodech, cíleně využívá této dlouhé rasistické tradice. A posledním důvodem samozřejmě je, že na začátku jeho tvrzení zpochybňovalo jen velmi málo republikánů. Většina jich říkala, že na tom nezáleží, že Trump jen tak tlachá apod. Pokud by jich tehdy vystoupilo hned víc, mohla být situace jiná.

Proč to tak bylo?

Jde o komplexní problém. V naší společnos-

ti existuje obrovská ekonomická nerovnost a pro lidi je těžké žít ve stejných světech, kde platí stejné pravdy a lži. Pak máte zhoršující se mediální scénu, když máte méně a méně pořádných novin, lidé utíkají na internet, který živí existenci odlišných světů. Lokální média v Americe zanikla, a když čtete jen ta celostátní, všichni pak řeší národní problémy místo lokálních. Když lidé nemají přístup ke kvalitním informacím, uchylují se k této velmi polarizujícím otázkám.

Jsou lži silnější než fakta?

My máme takovou vizi, že v boji mezi pravdou a lží pravda vždy zvítězí, ale to bohužel není pravda. Když chcete, aby lidé věřili faktům, musíte je vzdělat, musíte jim ukázat budoucnost, kde budou mít fakta nějakou váhu, a musíte podporovat kvalitní novinářinu. Demokracie je projekt, vyžaduje hodně práce, podpory, přemýšlení o budoucnosti. Pokud zaujmeme postoj volného trhu, že se pravda sama nějak objeví, nebude to fungovat.

Myslíte, že fakta jsou to jediné, co potřebujeme? Není také důležité fakta pospojovat v příběh, který bude v lidech rezonovat a budou se s ním moci ztotožnit?

Na faktech záleží nejenom proto, že jsou to fakta, ale i proto, že dávají lidem jakousi naději, mají něco, čeho se mohou chytit. Pokud nevím, zda je můj lokální politik zkorumpovaný nebo voda znečištěná, pak se nacházím v jiném světě, než když to vím. Pokud to vím, jsem víc ukotvený. Nejde pouze o znalost jako takovou, ale také o to, že jsem méně úzkostlivý a méně náchylný věřit konspiracím. Ale ano, máte pravdu, potřebujeme i příběhy, a to je důvod, proč jsou ti dobří vždy v těžší situaci, protože jejich příběhy musí být zároveň pravda. Nemohou si je jen tak vymyslet. I proto vypadají, že prohrávají, musí totiž respektovat jak realitu, tak to umět správně vykomunikovat. Novodobí autoritáři se zajímají pouze o to, jak komunikovat.

Vyvrcholením zpochybňování voleb v USA byl letos 6. ledna útok davu Američanů na Kapitol. Útočníci se chtěli pomstít politikům za už zmíněné „ukradené volby“. Vy jste tu událost přirovnal k teroristickým útokům al-Káidy z 11. září 2001. Proč je podle vás ta událost tak důležitá?

Myslím si, že to, co se stalo letos, je ještě důležitější než útoky z 11. září. Pokud na vás na vašem území zaútočí teroristé, je to problém. Ale pokud tisíce a tisíce vašich vlastních občanů napadnou váš parlament, někteří s cílem popravit část tam zasedajících politiků, je to závažnější, podrývá to naši demokracii v jejích samotných základech. Proto je nutné to důsledně vyšetřit, musí o tom zůstat nějaký jasný, nepochybnitelný záznam pro příští generace.

Když se ruský prezident Vladimir Putin před pár dny setkal s americkým prezidentem Joem Bidenem v Ženevě, zmiňoval útok na Kapitol docela často. Řada komentátorů to vykládala jako snahu odvést pozornost od situace v Rusku, kde režim vůči politickým oponentům přitvr-

zuje, vraždí je a zavírá masově do vězení. Souhlasíte s tím?

Ano, Putin věděl, co říká, chtěl strhnout pozornost k problémům Ameriky. Šel na to chytře. Opakoval verzi, že to byli normální Američané, kteří jenom potřebovali být vyslyšeni. Má pravdu v tom, že to byli obyčejní Američané, což ho jistě velmi potěšilo, ale ne v tom, že potřebovali být vyslyšeni. Snažili se zastavit jednání parlamentu a prezidentské volby. Jinými slovy, byli to běžní Američané, které vedla nenávisť a nevědomost a snaha umlčet své oponenty.

Kult nevinnosti

Ve své knize Cesta k nesvobodě z roku 2019 jste kritizoval politiku západních demokracií za to, že je příliš spokojená sama se sebou, příliš nudná a sebejistá. V posledních letech ale sledujeme řadu událostí, v nichž je v sázce opravdu hodně a výsledek je nejistý. Ať již brexit, otázka, kdo přijde po Angele Merkel, jak dopadnou příští rok volby ve Francii atd. Považujete tuhle nejistotu, jak věci dopadnou, za lepší než tu jakousi mytickou „nudnou“ jistotu předtím?

To, co se mi nelíbilo, když jsem tu knihu psal, byla tvrzení některých lidí, že přesně víme, co se bude dít. Třeba že kapitalismus zákonitě přinese demokracii nebo že budeme nevyhnutelně směřovat k hlubší a hlubší evropské integraci. A nelíbilo se mi to proto, že takové přemýšlení nás oslabuje, dělá nás méně připravenými na některá překvapení. A když nejste připravený, je vlastně pravděpodobnější, že se ta překvapení stanou. Vždycky mě úplně vytočí, když se pak lidé ptají: „Jak se to jen mohlo stát?“ Historie je plná překvapení, to se prostě děje. Co jsem kritizoval, je představa, že můžete předpovědět, jak bude budoucnost vypadat, a kdykoli se stane něco špatného, co vám do té představy nezapadá, shodíte to ze stolu s tím, že je to výjimka. Část ekonomů tvrdila, že finanční krize z roku 2008 byla výjimka. Někteří komentátoři říkali, že zvolení Trumpa prezidentem byla výjimka. A tak dál. Dnešek už je podle mě jiná záležitost, ten hlavní příběh již není budoucnost, kterou známe a předpovíme, ale je to o nevině minulosti. Politici jako Trump se vás snaží zlákat na to, že s nimi bylo lépe, a když se k nim přidáte, zase bude.

Nejsou tu jen politici, kteří se obracejí do minulosti. Nejrůznější ekologická a zelená hnutí cílí do budoucna. Jak se na ně díváte?

Dovolím si to komentovat jako takový politický turista, protože nemohu v Evropě volit, ale přál bych si Zelení i v Americe. Jsou mi velmi sympatičtí právě proto, že se soustředí na budoucnost. Dlouhé roky už říkám,

že se Zeleným bude dařit v Německu a Rakousku. Nemyslím, že němečtí Zelení teď ještě vyhraji, ale příště možná ano. Ve vizi pro budoucnost leží jejich obrovská výhoda. Demokratická politika něco takového potřebuje. Voliči ostatně také, nepotřebujeme vizi budoucnosti, o které je už dávno rozhodnuto, potřebujeme vědět, že budoucnost je nepředvídatelná, zajímavá – a hlavně že se o ni musí bojovat. A Zelení právě tohle mají, dlouhou dobu už říkají, že v budoucnosti nás čekají problémy, ale my víme, jak je vyřešit.

Mluvili jsme o Spojených státech, západní Evropě, co vidíte momentálně jako nejdůležitější v příběhu střední Evropy?

Myslím si, že existuje důležitý rozdíl v tom, jak západní státy a střední a východní Evropa vzpomínají na období před vstupem do EU – a jak vnímají otázku impéria. Státy jako Francie a Nizozemsko, které impérium měly, na to chtějí zapomenout. Kdežto země jako Česko, Slovensko, Maďarsko, Polsko nebo Ukrajina, které byly součástí impéria, si to chtějí pamatovat. To přirozeně vedlo k určitým zmatkům a nepochopení, západní Evropa chtěla zapomenout na Afriku a Asii, kdežto vy jste chtěli vzpomínat na Sovětský svaz. V případě vašeho regionu to bohužel vedlo i ke vzniku určitého kultu nevinnosti, říkáte si, jak jste byli vždy nevinní, jak se vám jen ubližovalo a jak máte právo mluvit o bruselském diktátu nebo nepřijímat žádné migranty. Tendence k tomu vyprávět si příběhy o vlastní nevinnosti ve vašem regionu pořád roste, je to horší než před deseti lety.

Pracujete momentálně na nové knize o svobodě. Proč jste zvolil právě toto téma?

Jak jsem již naznačil, protože si myslím, že musí existovat vize budoucnosti. A pro mě je svoboda tou největší hodnotou. V knize vysvětluji, proč si to myslím, a naznačuji cestu do budoucnosti. To je můj hlavní cíl. Nechci jásat, že budoucnost bude skvělá, ale chci pomáhat najít argumenty, které nás k lepší budoucnosti dovedou. V Americe slovo svoboda používáme hodně, ale vlastně ho nebereme úplně vážně. Nechci se mýlit, ale u vás je to možná podobně.

Ondřej Kundra, Barbora Chaloupková, Respekt 27. 6. 2021

Timothy Snyder, americký historik, spisovatel, literární kritik a profesor na Yaleově univerzitě. Věnuje se dějinám střední a východní Evropy, zaměřuje se na holokaust a klíčové zvraty moderních dějin. V Česku mu vyšla řada knih – Krvavé země, Černá země, Intelektuál ve dvacátém století, Tyranie, Cesta k nesvobodě nebo Nemocná Amerika.

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 4.7.	14. v mezidobí
8 h. Lukavice	Ez 2: 2-5 Ž 123
9 Mistrovice	2 Kor 12: 7-10
9.30 Orlice	Mk 6: 1-6
pondělí 5.7.	Slavnost sv. Cyrila a Metoděje
7.30 Letohrad	
úterý 6.7.	Svátek Jana Husa
sobota 10.7.	18 h. Letohrad
neděle 11.7.	15. v mezidobí
8 h. Lukavice	Am 7: 12-15 Ž 85
9 Mistrovice	Ef 1: 3-14
9.30 Orlice	Mk 6: 7-13
sobota 17.7.	18 h. Letohrad
neděle 18.7.	16. v mezidobí
8 h. Lukavice	Jr 23: 1-6 Ž 23
9 Mistrovice	Ef 2: 13-18
9.30 Orlice	Mk 6: 30-34
sobota 24.7.	18 h. Letohrad
neděle 25.7.	17. v mezidobí
8 h. Lukavice	2 Kr 4: 42-44
9 Mistrovice	Ž 145 Ef 4: 1-6
9.30 Orlice	J 6: 1-15
sobota 31.7.	18 h. Letohrad
neděle 1.8.	18. v mezidobí
8 h. Lukavice	Ex 16: 2-4. 12-15
9 Mistrovice	Ž 78 Ef 4: 17. 20-24
9.30 Orlice	J 6: 24-35
sobota 7.8.	18 h. Letohrad
neděle 8.8.	19. v mezidobí
9.30 Orlice	1 Kr 19: 4-8 Ž 34
	Ef 4: 30-5: 2 J 6
	: 41-51
sobota 14.8.	18 h. Letohrad
neděle 15.8.	20. v mezidobí
	Orlice a Šedivec - poutní slavnost
8 h. Šedivec	Př 9: 1-6
9 Mistrovice	Ž 34 Ef 5: 15-20
9.30 Orlice	J 6: 51-58
sobota 21.8.	18 h. Letohrad
neděle 22.8.	21. v mezidobí
8 h. Lukavice	Joz 24: 1-18b
9 Mistrovice	Ž 34 Ef 5: 21-32
9.30 Orlice	J 6: 60-69
sobota 28.8.	18 h. Letohrad
neděle 29.8.	22. v mezidobí
8 h. Lukavice	Dt 4: 1-8 Ž 15
9 Mistrovice	Jak 1: 17-27
9.30 Orlice	Mk 7: 1-23
sobota 4.9.	18 h. Letohrad
neděle 5.9.	23. v mezidobí
	poutní slavnost na Kunčicích
8 h. Lukavice	Iz 35: 4-7a Ž 146
9 Mistrovice	Jak 2: 1-5
10.30 Kunčice	Mk 7: 31-37

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: BarBar Design, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741